POEZIJE FRANCÉTA PREŠÉRNA

○ ○

UREDIL L. PINTAR

○ ○

: : : III. NATISK : : :

IG. PL. KLEINMAYR & FED. BAMBERG

V LJUBLJANI 1914

DÓKTORJA FRANCÉTA PREŠÉRNA POEZIJE

Sem dólgo upal in se bal,
Slovó sem upu, strahu dal;
Srce je prazno, srečno ni,
Nazaj si up in strah želi.

UREDIL SKRIPT. L. PINTAR.

o o

III. NATISK.

NATISNILA IN ZALÓŽILA LETA 1914
IG. PL. KLEINMAYR & FED. BAMBERG V LJUBLJANI.

KAZALO.

PESMI.

BALADE IN ROMANCE.

RAZLIČNE POEZIJE.

GAZELE.

SONETJE.

SONETNI VENEC.

KRST PRI SAVICI.

DOSTAVEK

onih Prešernovih pesmi, ki jih pesnik sam ni bil sprejel v svojo zbirko.

PESMI.

Strunam.

Strune, milo se glasite,
  Milo, pesmica, žaluj;
Srca bolečine skrite
  Trdosrčni oznanuj:

Kàk bledi mi môje lice,
  Kàk umira luč očí,
Kàk teko iz njih solzíce,
  Ki ljubezen jih rodí;

Od željá kako zdihuje,
  Po nji hrepeni srcé,
Kàk mu je vesêlje tuje,
  Kàk od sreče nìč ne vé;

Kàk s seboj me vedno vleče,
Koder hódi, njen obràz,
Kàk obličje nję cveteče
V srcu nosim vsaki čàs;

In kak ve, ki bi nje hvalo
Rade pele zanaprej,
Ak se ne usmili kmalo,
Mor'te vtihnit' vekomej.

Té in take ve nosite
Tôžbe, strune, tjè do njé,
Ako mor'te, omečite
Neusmiljeno srcé. —

Dekletom.

Pádala nebeška mana
Izraêlcem je v puščavi;
'Zgínila je, ak pobrana
Ní bilà ob uri pravi.

Kàk lepó se rôsa bliska,
Dòkler jutra hlad ne mine,
Komaj solnce bòlj pritiska,
Je pregnana od vročine.

Rožice cveto vesele
Le ob času let'ne mlade;
Leto pošlje piš in strele,
Lépo cvetje jim odpade

Roža, rôsa ino mana
Vaša je mladost, dekleta!
Svet'jem, nàj ne bo zaspana,
Ki cveto ji zlata leta.

Fante 'zbiraš si prevzetna,
Se šopiriš, ker si zala;
Vari, vari, da priletna
Samka se ne boš jokala! —

Pod ôknom.

Luna sije,
Kladvo bije
Trudne, pôzne ure žé;
Préd neznane
Srčne rane
Mêni spati ne pusté.

Tí si kriva,
Ljubezniva
Deklica nevsmiljena!
Tí me raniš,
Tí mi braniš,
Da ne morem spat' domà.

Obraz mili
Tvoj po sili
Mi je vedno prèd očmí;
Zdihujoče
Srce vroče
Vedno k têbi hrepení.

K ôknu prídi,
Drug ne vídi,
Ko nebeške zvezdice;
Se prikaži,
Al sovraži
Me srcé, povej, al ne.

Up mi vzdigni,
Z rôko migni,
Ak bojiš se govorít'. —
Ura bíje,
K ôknu ní je,
Kaj sirota čèm storít'!

V hram poglejte,
Mi povejte,
Zvezde, al res ôna spí;
Al posluša,
Me le skuša,
Al za druzega gorí.

Ako spava,
Nàj bo zdrava!
Ak me skuša, nìč ne dé;
Po nje 'zgubi,
Ako ljubi
Druz'ga, poč'lo bo srcé.

Prôšnja.

Po drugih se oziraj,
Ne morem ti branít';
Še mên' očí odpiraj,
Mi gledat' dàj njih svít!

Obešajo glavíce,
Ní rožam mar cvetét';
Molčíjo v gozdu ptíce,
Ne ljubi se jim pét'.

Ne letajo čebele,
Krog cvetja ne šume;
Clo ríbice vesele
Se klavrno drže.

Žaluje vsaka živa
Stvar, draga deklica,
Ak dalje solnca skríva
Se luč rumênega.

Več rož ne raste v polji,
Več níma ptíčev hríb,
Čebel več kràj najbolji,
Več níma vôda ríb,

Ko misli jaz, ki spijo
V ljubeznenih sanjàh,
Ki si na dan želijo
Zleteti v pesmicah.

Al repetnic razpeti
Pred nimajo moči,
Da tvôjih jim zasveti
Nebeška luč oči.

Ak hočeš, da jih sence
Pomoril mràz ne bo,
Ak hočeš, med Slovence
Da tvôjo čast neso,

Vsaj name se oziraj,
Ak nočeš me ljubiť;
Oči mi vsáj odpiraj,
Mi gledať dàj njih svit! —

Kám?

Ko brez miru okrog divjam,
Prijatli prašajo me, kám.

Prašajte raj' oblak neba,
Prašajte raji val morja,

Kadàr mogočni gospodar
Drvi jih sèmtertjè vihar.

Oblak ne ve, in val ne, kám,
Kam nêse me obup, ne znam.

Samó to znam, samó to vem,
Da prèd obličje nje ne smem,

In da ni mesta vrh zemljé,
Kjer bi pozabil to gorjé. —

Ukazi.

Da ne smem, si ukazala,
Belih rok se dotaknit';
Zved'la, deklica si zala,
Káko znam pokoren bit'.

Da ne smem, si ukazala,
Od ljubezni govorit';
Zved'la, deklica si zala,
Káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazala,
Hojo k têbi opustit';
Zved'la, deklica si zala,
Káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazala,
Têbe se povsòd ognit';
Zved'la, deklica si zala,
Káko znam pokoren bit'.

Zraven si mi ukazala,
Da te moram pozabit';
Bogal, deklica bi zala,
Ak bi môglo se zgodit'.

Al srce mi drugo vstvari,
  Al počakaj, da to bit'
V prsih néha, — Bog te obvari!
  Pred ni moč te pozabit'. —

K slovesu.

Kaj od mêne pròč oko,
Pròč obràz obračaš mili?
Kdo te mêne ljubit sili? —
Rajši kòj mi dàj slovo.

Desno rôko brez skrbi
Dàj k prijaznemu slovesu,
Solz v nobênem ni očesu,
Žàl-besede v ustih ni.

Žale misli v srcu ni,
Sàj ni pred biló veselo,
Ko za têbe se je vnelo,
Nàj ne bo prihodnje dni!

Vrnil bo se prejšnji čàs;
Hôdil pota bom temôtne,
Kamor sreče bo togôtne
Gnal nemili me ukàz.

Môja stara ljuba bo,
Bo potrpežljivost mila
Zvezo z mano ponovila,
V zakon dala mi rokó.

Od pomoči nje podprt
Nôsil bom življênja pezo,
Dòkler zmaga sreče jezo
Zadnja ljub'ca, — bela smrt.

Sila spomina.

Drug ti je v skrbno nastavljene mreže
Nestanovitno zasačil srcé;
Vènder na mêne še nekaj te veže,
Káj da je, komaj med nama se vé.

Marsikdaj se govorica ti zmeša,
Ko me zagledaš med drug'mi ljudmi,
Marsikdaj tvôje srce me pogreša,
Iščeš okoli me s plašnim' očmi.

Vèčkrat, ko vtrujena praznega hrupa
V misli zamaknjena sama sediš,
Vsili v spomin se ti pevec brez upa,
Stari čas skôraj nazaj si želiš.

Marsikdaj, ko ti tvoj ljubi zapôje,
  Sreče v ljubezni se baha vesel,
V srcu te zbadajo pesmice môje,
  Ki jih od njene nesreče sem pel.

Sama sodila si pred me nemilo,
  Sama me zmerom še sodiš ostró;
Pravijo vènder, da slabo plačilo,
  Kdor me pri têbi zatoži, dobó.

Trdna med nama vzdiguje se stena
  'Z brêzna globôc'ga do strmih nebes;
Vènder ne vdrža želj skrivnih plamena,
  Da bi ne mogel on švigniti čez.

Ne pozabiti jih, sò te prosili
  Drugi, ne môje prevzetno srce;
V mislih ti niso, al mêne po sili
  Pomnila boš ti do zadnjega dne. —

Izgubljêna vera.

Nebeško sijejo oči,
Ko so sijale prejšnje dni.

Rudeča lica zorno šè
Cvetêjo, ko so pred cvetlè.

Se usta smejajo ko pred,
Sladkost ni manjši ’z njih besed.

Otèmnil ni ga časa beg,
Nič mànj ni bel prs tvôjih sneg.

Živòt je tak, roké, nogé
So, kakoršne so pred bilé.

Lepôta, ljubeznivost vsà
Je, kakoršna je pred bilà.

Al ver’vat’ v têbe moč mi ni,
Kakòr sem ver’val prejšnje dni.

Le sveta, čista glôrija;
Ki vera dá jo, je prešlà.

En sam poglèd je vzel jo prèč,
Nazaj ne bo je nikdar vèč.

Ak bi živela vekomèj,
Kar si mi b’la, ne boš naprèj.

Srcé je môje biló *oltár*,
Pred *bogstvo* ti, zdaj — lepa *stvár*.

Mornar.

Nezvesta, bodi zdrava,
Čolnìč po mêne plava,
  Na barko kliče strel!
Po zêmlji varno hôdi,
Moj up je šèl po vôdi,
  Mi drug te je prevzel.

Pri Bogu sem obljubil,
Da pred bom dušo 'zgubil,
  Ko néhal te ljubít'.
Si z desno v desno segla,
Pri Bogu si prisegla,
  Mi vedno zvesta bit'.

Morjá širôka cesta
Peljala me je v mesta,
  Kjer lepe deklice;
Obrazov njih lepôta,
Sneg beli njih živôta
  Zmotila nista me.

Spet sò se jadra bela
Od južnih sap napela,
  Prinêsla me nazaj;

Dekleta môj'ga žêno
Sem našel poročêno, —
  Prestal, sam Bog ve káj!

Le jadra spet napnimo,
Valovom se 'zročimo,
  Kak je čistó morjé!
Kaj njêmu upat' smemo,
Mornarji dôbro vemo,
  Dekletom káj, — kdo vé?

Ne straši moč viharja,
Ne gróm valov mornarja,
  Se smrti ne boji.
Spomin v potopu mine,
Ljubezni bolečine
  Vsak dan spet oživi.

Po morju barka plava,
Nezvesta, bodi zdrava,
  Sto têbi sreč želim!
Po zêmlji srečno hôdi,
Moj up je šèl po vôdi,
  Le jadrajmo za njim!

Soldaška.

Pet čevljev merim, palcev pet,
Adijo, ljub'ca, starši,
In z Bogom vi, tovar'ši!
Dopolnil sem devetnajst let,
Pet čevljev merim, palcev pet,
In čvrste sem postave
Od nog do glave.

Očetov dom, ti ná slovó!
Kdor ni za bolji rabo,
Naj var'je dom in babo,
Al v šolah beli si glavó;
Junaka vabi bòj, ne bo
Se trudil on s peresom,
In ne z drevesom.

Učêni stan je zanič'van;
Skrbi in huda leta
Moré uboz'ga kmeta;
Najprvi stan soldaški stan:
Soldat živi vesel v en dan,
Saj cêsar dá pol hleba,
In kar je treba.

Domà povsòd, domà nikir,
  Obhodi dôsti svéta,
  Zavòlj njegà dekleta,
Ženice imajo prepir,
In kádar zapusti kvartir,
  Si marsiktera 'z hiše
    Solzice briše.

Le êni ljubici je zvest,
  Ti ljub'ci č a s t se pravi,
  Ta gre z njim v boj krvavi,
Ga spremi čez goré brez cest
In čez ozidje trdnih mest,
  Kjer smrt junaške brate
    Povabi v svate.

Saj vem, da mora vsak umret',
  In iti vsak k pokoju,
  Na post'lji ali v boju,
Potrta starost, mladi cvet. —
Pet čevljev merim, palcev pet,
  Veselo čèm živeti,
    Junaško — vmreti.

Zdravljíca.

(Ob novíni leta 1844.)

Spet trte so rodile,
Prijatli, vince nam sladkó,
Ki nam oživlja žile,
Srce razjasni in okó,
Ki vtopi
Vse skrbi,
V potrtih prsih up budi.

Komu najpred veselo
Zdravljico, bratje, č'mò zapet'?
Bog našo nam dežélo,
Bog živi ves slovenski svet,
Brate vse,
Kar nas je
Sinòv slovečе matere!

V sovražnike 'z oblakov
Rodu naj naš'ga trešči gróm!
Prost ko je bil očakov
Naprej naj bo Slovencev dóm!
Naj zdrobé
Njih roké
Si spone, kjèr jim še težé!

Edinost, sreča, sprava
K nam nàj nazaj se vrnejo!
Otrók kar ima Slava,
Vsi naj si v roke sežejo,
Da oblast
In z njo čast,
Obilnost bodo naša last! —

Bog žívi vas, Slovenke,
Prelepe, žlahtne rožice!
Ni take je mladenke,
Ko naše je krvi deklè;
Naj sinov
Zarod nov
Iz vas bo strah sovražnikov!

Mladenči, zdaj se pije
Zdravljica vaša, vi naš up!
Ljubezni domačije
Nobèn naj vam ne vsmrti strup!
Ker po nas
Bode vas
Jo srčno branit' klical čas. —

Živé naj vsi narodi,
Ki hrepene dočakat' dan,
Da, koder solnce hodi,
Prepir iz svéta bo pregnan;
Da rojak
Prost bo vsak,
Ne vrag, le sosed bo mejak!

Na zadnje še, prijatli,
Kozarce záse vzdignimo,
Ki smo zato se zbrat'li,
Ki dôbro v srcu mislimo.
Dókaj dní
Naj živí
Bog, kar nas dobrih je ljudi! —

V spomin Valentina Vodnika.

V Arab'je puščavi
Se ptiček rodi,
V odljudni goščavi
Sam zase živi.

So zvezde sestrice,
Mu mesec je brat;
Ni dano mu ptice
Si ljubico zbràt'.

Zanj družba ne mara,
In on ne za njó;
V samôti se stara,
Mu leta teko.

Najslajši dišave,
  Ki zanje sam vé,
Najžlahtniši trave,
  Kadila dragé.

In miro nabira
  Netruden vse dni,
Se vbada, se vpira,
  Za smrt le skrbi.

Grmado 'z njih dela
  Prileten samčè,
Ko pride smrt bela,
  Na nji se sežgè.

Ven plane 'z plamena
  S svitlôbo obdan,
Slovečʼga imena
  Ptič F ê n i s na dan.

Tak pevec se trudi,
  Samôten živi,
Se v slavi, ko zgrudi
  Ga smrt, prerodi. —

V spomin Andreja Smoleta.

Črne te zêmlje pokriva odeja
  V grobu tihôtnem, naš bratec Andrej!
Vince zlató se v kozarcih nam smeja,
  V tvôjo opombo pijêmo ga zdej.

Zbrani prijatli v spomin ga pijêmo
  Tvôjih veselih in žalostnih dni;
Zraven si take zdravljice pojêmo,
  Da ni nesrečen, kdor v grobu leži.

Čedna postava bilà ti je dana,
  Bistri ti um je z bogastvom bil dan;
Bolj'ga srca ni imela Ljubljana,
  Kàk si za srečo človeštva bil vžgan!

Kratko sijale so zvezde prijazne,
  V sanjah prijetnih te zibal je up;
Jezo si sreče občutil sovražne,
  Zgodaj okusil življênja si strup.

Deklica druz'ga moža je objela,
  Ki od ljubezni do nje si bil vnet;
Trešč'la v bogastvo nesreče je strela,
  Kranjski v obupu zapustil si svet.

Videl si Nemško, Francosko, Britansko,
Videl si Švajca visôke goré,
Videl si jasno nebo italjansko;
Sreče ni ranjeno našlo srce.

Videl povsòd si, kak iščejo d'narje,
Kàk se le vklanjajo zlat'mu bogú;
Kjé bratoljubja si videl oltarje?
S srcem obupnim si prišel domú.

Môgla umreti ni stara Sibila,
Da so prinesli ji z dóma prsti;
Ena se têbi je žêlja spolnila,
V zêmlji domači da truplo leži.

V zêmlji slovenski, v predragi dežéli,
Ki si jo ljubil presrčno ves čas,
V kteri očetje so naši sloveli,
Ktera zdaj ima grob komaj za nas.

Têžka človeku ni zêmlje odeja,
Vzamejo v sêbe ga njene moči; —
Trčimo, bratje, še vince se smeja,
Dolgo Smoletov spomin naj živi! —

Od železne ceste.

(Andrejček in Barb'ka.)

A. „Bliža se železna cesta,
Nje se, ljub'ca, veselim;
Iz Ljubljane v druga mesta
Kakor ptiček poletim."

B. „Ak je blizo tista cesta,
Moraš vzet' me, ljubček moj,
Da pogledat tuja mesta
Bom peljala se s teboj."

A. „Sam se po železni cesti
Vôzil bom od nas do nas;
Drugo ljub'co v vsakem mesti
Imel bom za kratek čas."

B. „Ceste têbi ne zapiram,
Ne na Dunaj, v Gradec, v Trst;
Ti pa mêne pusti zmiram,
Pet 'mam boljših na vsak prst."

A. „Ve Kranjice ste košate,
So prijazne Štajerke;
Trst dekleta 'ma bogate,
Dunaj zal' oblečene."

B. „Smo poštêne me Kranjice,
Vsak sleparček ni za nas;
Me pa hoč'mo bit' ženice,
Ljub'ce ne za kratek čas."

A. „Ve si pa žel'tè možičke,
Ki ne stop'jo 'z ojnice,
Zmerom vprežene osličke.
Dolgočasne revčeke."

B. „Têbe sljà pa h krôtkim pticam
Vleče, buzakljunski kos!
Veter dal boš dvajseticam,
Pricapljàl nazaj boš bos."

A. „Jaz popeljem se tje v Brno
Snubit jud'nje krščene;
Bom prižênil z žêno črno
Penezov na mernike."

B. „Jaz pa iz domačih starcev
Si možá 'zvolila bóm;
Imel bo ko peska d'narcev,
Mêne var'val bo in dom."

A. „Žêne jaz ne bom zapiral,
Bal ne bom se zanjo nič;
Nje obresti bom pobiral,
Živel brez skrbi ko ptìč."

B. „Jaz pa hlače bom nosila,
Gospodar bom čez mošnjó;
Bom vabila na kosila,
Kogar mêni bo ljubó.“

A. „Vari! celi dan bo godel,
Vsò noč kašljal stari mož;
Bo te še od hiše spodil,
Ak mu stregla prav ne boš.“

B. „Jud'nja je ko satan zvita,
Kadar boš z njo zavozlan,
Privoščila skoporita
Komaj ti bo sok neslan.“

A. „Torej bodi mêni zvesta,
Saj te ljubim le samó;
Kje je še železna cesta,
Kòj mi v zakon dàj rokó.“

B. „Têbi jaz ne bom nezvesta,
Ljubček, ti si ptiček zrel;
Ko železna pride cesta,
Vari, da ne boš mi všel.“

A. „Po nji pêljal te ženico
Bom na Dunaj, v Gradec, v Trst,
Zvesto kazat jim Kranjico,
Ak ne bo na poti — krst.“

B. „Ak kaj tac'ga se napravi,
Boš počakal, ljubček moj,
Vsêlej mož najmànj zapravi,
Ak ženico 'ma s seboj.“ —

Zapuščêna.

Je za druzega dekleta
Zdaj ljubezen tvôja vneta,
Jezik ji lažniv' obeta,
Jo peljati prèd oltar;
Bog te obvar'!

Da prisegel, si obljubil,
Da boš mêne sámo ljubil,
Da ne boš ti druge snubil,
Ni ti v mislih vèč nikdar,
Bog te obvar'!

Da srcé, ki je gorelo
Le za té, življênje celo
Nikdar vèč ne bo veselo,
Kaj je tega têbi mar;
Bog te obvar'!

Bog obvar' te zdaj in vedno,
Bog obvar' te z ljub'co čedno,
Bog mên' uro dàj posledno
Préd, ko gresta pred oltar;
Bog te obvar'! —

Nezakonska mati.

Kaj pa je têbe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó,
Mêni mladi deklici,
Neporočêni materi? —

Oče so kleli, têpli me,
Mati nad mano jokali se;
Moji se mêne sram'vali so,
Tuji za mano kazali so.

On, ki je sam bil ljubi moj,
On, ki je pravi ôče tvoj,
Šel je po svetu, Bog ve kám,
Têbe in mêne ga je sram.

Kaj pa je têbe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Al te je treba biló, al ne,
Vender presrčno ljubim te.

Mêni nebo odprto se zdi,
Kadar se v tvôje ozrem oči,
Kadar prijazno nasmejaš se,
Kar sem prestala, pozabljeno je.

On, ki ptice pod nebom živi,
Naj ti dá srečne, vesele dni!
Al te je treba biló, al ne,
Vedno bom srčno ljubila te. —

Pevcu.

Kdo zna
Noč tèmno razjasnit', ki tare duha!

Kdo ve
Kregulja odgnati, ki kljuje srce
Od zóra do mraka, od mraka do dne!

Kdo uči
Izbrisat' 'z spomina nekdanje dni,
Brezup prihodnjih odvzet' spred oči,
Praznôti vbežati, ki zdanje mori!

Kako
Bit' hočeš poet, in ti pretežko
Je v prsih nosít' al pekèl, al nebo!

Stanu
Se svôjega spomni, trpì brez miru! —

BALADE IN ROMANCE.

—

Hčere svèt.

Ljubice pod ôkno dragi
Pride marsiktero noč,
Z deklico se pogovarjat,
Dòkler se napoči zór.

To je zvedel ôče stari,
Stari ôče, sívi mož,
Kregal svôjo lepo hčerko
In svaríl jo je rekoč:
„Ako boš pri ôknu stala,
Kadar mimo hôdil bo,
Ak po nôči govoríla
Ino z njím vas'vala boš,
Híšo bodem ti ogradil,
Zídal zíd bom krog in krog,

Spustil bom okoli híše
Sultana, da lajal bo,
Stari híšni bom ukazal,
Da bo spavala s teboj.“

Hčerka je odgovoríla
Té besede mu rekoč:
„Stari ôče, ôče ljubi,
Ljubi ôče, modri mož!
Lojtro bo za zíd prinesel,
Za peseta kruha kos,
Híšna mêni davno nosi
Písma s plačano roko;
Ako hoč’te, da ne pride
Vèč pod ôkno ljubi moj,
Za ženíco dajte drag’mu,
Ljubi ôče, me na dom.“

Učenec.

Klel je neki mlad učenec
Pust na pepelníčno jutro,
Te besede je govoril
V jezi svôji tísto uro:

„O predpust! ti čàs presneti,
Da bi vèč ne príšel v drugo!

Tí med materne petice
Si poslal požrešno kugo,
Si mošnjíco mi rejêno
Djal popolnoma na suho;
Stari ôče se bo praskal,
Gledala bo mati čudno,
Malo penezov poslala,
Dókaj bota mi naukov;
Vènder tó bi še prenesel,
To še ní največi hudo.

O predpust! ti čàs presneti,
Da bi vèč ne príšel v drugo!
Sem obesil zavolj têbe
Dókaj časa uk na kljuko;
Treba prečuvati bode
Vèč nočí s prižgano lučjo,
Dolgo si glavó belíti,
Da popravim spet zamudo;
Vènder tó bi še prenesel,
To še ní največi hudo.

O predpust! ti čàs presneti,
Da bi vèč ne príšel v drúgo!
Si omožil dókaj deklic,
In med njími môjo ljub'co,

Mlado deklico nezvesto,
Lepo Rêziko nemškuto,
Za katero ràd bi dal bil
Kri, življênje, svôjo dušo. —
Da si njó mi ti omožil,
Oh, to je največi hudo!" —

Dohtar.

„Dohtar, tí jezíčni dohtar!
Kaj postopaš ti za mano?
Ne prepíram se z nobênim,
Da bi pêljal môjo pravdo;
Ní umrla têta môja,
Têta môja, dèkle staro,
Da bi, dohtar, mi opravljal
Po njí dedino bogato;
Sem premlada, da bi písmo
Ženitvansko se pisalo.
Dohtar, ti jezíčni dohtar!
Kaj postopaš tí za mano?" —

„Ne zameri, ne zameri,
Cvet lepôte, dêkle drago!

Nàj teko ti mírni dnevi,
Bog ti žívi têto staro;
Je v šestnajstem, míslim, letu
Se možíti še prekmalo;
Da te ljubiť ní prezgodaj,
Tvôji mi pogledi prav'jo.
V pravdah ne želí pero ti,
Al srce le zate vžgano
Ti želí v ljubezni služiť;
Brez pokoja to za tabo
Vodi mi poglede, mísli
In noge z močjo neznano,
Koder hodiš, cvet lepôte,
Žlahtna roža, dèkle drago!" —

Turjaška Rozamunda.

Hrast stojí v Turjaškem dvoru,
Vrh vzdiguje svoj v oblake,
V senci pri kamnítni mízi
Zbòr sedí gospôde žlahtne,
Ker Turjačan spet gostuje
Rozamundine snubače.

Rozamunda, roža deklic,
Čast dežéle je domače:
Nje pogledi, svítle strele
Z neba jasnega poslane,
Daleč krog junakov srcem
Vžígajo skeleče rane.

Dókaj jo baronov snubi:
Troje iz dežéle laške,
Troje iz dežéle nemške,
Troje 'z štajerske in kranjske,
Ino zraven Ostrovrhar,
Ki so bôji mu igrače.

Lep junak srcé bil vnel je
Gospodíčne zlò košate,
Ki ukaže mu, da prosi
Od očeta jo in žlahte.

Njêmu ôče nje napravi
Imenítno gostovanje,
Rozamundo mu obljubi,
Rêče mu pripêljat' svate
V treh nedeljah, da nevesto
'Z hiše spremijo domače.

Tjè h gospôdi se priblíža
Pevec razglašêne slave;

Prošen strune vbêre, pôje
Dela vítezov junaške
In deklet očí nebeške,
Srca od njih ôgnja vžgane.

Ko premolkne, ga popraša,
Têta Rozamunde zale,
Da bi jo čez vse pohvalil,
Rêče mu besede take:

„Tí povej nam, kí obhodiš
Blìžnje ino daljne kraje,
Kjé bi neki dèkle rastlo
Lepši od neveste naše?"

„Bog jo žívi gospodíčno,
Bog ji hčere dàj enake,
Tàk cveteče, tàk sloveče,
Bog ji síne dàj junake!
Pod cesarjem zdàj najlepši
Cvet Turjaška roža raste.
Sêstra bašetova v Bosni,
Solnce vse lepôte zdanje
Po vsem svetu razglašêna,
Ako slave glas ne laže,
Sama bi vtegníla bíti
Lepši od neveste vaše."

Ni nevesti všeč, kar rêče,
Mal' odgóvor ji dopade,
Líca spremení rudeča,
Nejevolja jo prevzame,
Ostrovrharja pogleda,
Rêče mu iz jeze nagle:

„Slíšim, da so Bosnijaki
V sužnost gnali krístijane.
Rés junakom je sramôta,
Da jih še obklada jarem.
Mèč opaši, Ostrovrhar,
Hlapce zbêri in prijatle,
Bašetovo izpeljíte
Sêstro, ako kàj veljate.
Radi bodo dali Turki
Zanjo naše vàm rojake.
Brez otrok moj zakon bodi,
Brez vesêlja leta stare,
Ako šlà bom préd k poroki,
Ako préd moža objamem,
Ko pripelješ Bosnijanko
V grad Turjaški, da verjamem,
Da je take res svitlôbe
Turško solnce, kakor slave!“ —

Ženin z njo obljubljen svôje
Zbêre Ostrovrhar hlapce,
Po prijatle blížnje pošlje
In si oster mèč opaše,

Ročno jezdi nad Turčíne,
Spolnit voljo svôje drage.
Ne globôka reka Kôlpa,
Ne vdrže ga turške straže.
Mèč krvavi v môčni desni
Prèd seboj drví Bosnjake,
Bašetovi grad razdene,
Reši ’z sužnosti rojake,
Z njími bašetovo lepo
Sêstro vítez s sabo vzame,
Rasti in podobe rajske.
Vsèh lepôt bilà je solnce,
Ki so tísti čàs sijale.

Bòlj ko lepa Rozamunda
Lepši Lejla mu dopade,
V grad Turjaški je ne pelje,
Na svoj grad domu jo vzame.
Cvet junakov Ostrovrhar
Ji srce nedolžno gane.
Vero zapustí Mahoma,
Turške šêge in navade.
Ko bilà se naučíla
Vsèh resníc je vere prave,
Jo je krstil, pôtlej njíju
Je poročil grajski pater.

Rozamunda grede v klošter,
Čast Ljubljanskih nun postane.

Judovsko deklè.

Stoji Moravski trg Lescè,
Več lepih deklic v njem cvetè,
Med njimi judovsko deklè.

Kristjane v cerkev hodijo,
Po trgu se sprehajajo,
Po ljubih se ozirajo.

Rodu Abrahamóvga hči
Pa dan na dan doma sedi,
Le malokdàj gre mèd ljudi.

Prišèl je spet sabotni dan,
Ki ne spoštuje ga kristjan,
Od vernih judov praznovan.

Ker tempelj njih dalèč stoji,
Zapoldan spet doma sedi,
Popoldan táko govori:

„Od seje mêni slabo je,
Pustite, ljubi ôče, me,
Da v divnjak grèm sprehajat se.

Tam lepe rožice cveto,
Vesele ptičice pojo,
Se plašne srnice paso.“

Ko v grajski divnjak je prišlà
Judovska lepa deklica,
Mladenča najde krščen’ga.

Za bele jo roké prijél,
Na srce stisnil, jo objel,
Je govoriti tak začel:

„Da ljubit’ moram vse ljudi,
Tak vera môja me uči,
Al ljubiš me, judóvska hči?“

Odtegne bele mu roké,
V oči ji stopijo solzé,
Odrêče mu besede te:

„Ak ravno mêne ljubit’ smeš,
Jaz dôbro vem, ti dôbro veš,
Da v zakon vzeti me ne smeš.“

In šlà je žalostna domu,
Tožila milemu Bogu,
Da ni nje vere, nje rodu.

Al vèčkrat je nazaj prišlà;
Nje vera trden jez je bilà,
Ljubezni nje ni vstavila.

Zdravilo ljubezni.

Je ljubemu ljub'ca, lepôte cvet,
Umrla stara le osemnajst let.

Mladenič obljubi ostati ji zvest,
Se noč in dan jokal je mescev šest.

Se milo je jokal, je milo zdih'val,
Grob njeni je vsak dan obiskoval.

Ga mati tolaži, tako govori:
„Jaz imam tri brate, ti ujce tri.

Brat prvi kupèc je, on kupe zlata,
Na mero ta ujec tvoj íma srebra.

Od mesta do mesta se vozi vesel
Po svetu, on ràd s seboj te bo vzel.

Podàj se k njêmu, pregledaj svet,
Po svetu boš dókaj videl deklet.

Bòlj umne, bogate, bòlj lepé
Boš videl, pozabil podobo nje.

Al ak ne znebiš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez let' in dan;

Mi v kloštru prebiva drugi bràt,
Tvoj drugi je ujec učen opàt.

Opàt in menihi, modri možje,
Gotovo ti bodo ozdrav'li srce.

Samôta, pòst, učenost, brevir,
Nazaj ti spet dali bodo mir;

Al ak ne znebiš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez let' in dan.

Moj tretji brat vôjsken je poglavar,
Spet pridi nazaj, ne obupaj nikar.

Do srca veliko íma oblast
Vojščakov ljubica, presvitla čast.

Préd, ko da pretêče let' in dan,
Na vôjski se znebil boš srčnih ran."

Se dolg' ugovarjal, branil je,
Ni vbranil se prôšnjam matere.

Prijazno kupèc mu rôko poda,
Ne zdi se mu škoda zlata ne srebra.

Od mesta do mesta s seboj ga je vzel,
Ga prôsil in silil, da bil bi vesel.

Okoli mu daleč pokazal je svet,
Povsòd je dôsti videl deklet.

Bogate je videl, umne, lepé;
Pozabil ni vènder ljub'ce bledé.

In kadar pretêče let' in dan,
Spet k materi pride bòlj bolan.

Ko préd, vsak dan obiskuje grob nje,
Tam milo zdihuje in toči solze.

Poda se v klošter, kjer materin bràt
Je, ujec njegov, učen opàt.

Opàt in menihi, modri možje,
Nobêden srcá ozdravit' ne ve.

Se posti, uči se in moli brevir,
Nazaj se ne vrne v srcé mu mir.

In kadar pretêče let in dan,
Spet k materi pride bòlj bolan.

Vsak dan obiskuje, ko préd, grob nje
In milo zdihuje in toči solze.

„Se k tretjemu ujcu podàj, moj sin,
Da srčnih znebiš se bolečin!“

Na vójsko je šèl, se srčno boj'val,
Časti ni, mir je tamkaj iskal.

In préd ko pretêče let' in dan,
Do matere pride list poslan.

List črno je zapečaten bil, —
„O mati, tvoj sin je mir dobil!“ —

Lenora.

(Iz nemškega.)

Lenora, ko se zazori,
  Iz strašnih sanj se splaší:
„Zvest nis' al živ več, Vilhelm ti!
  Od kod tak dolg' odlaši?“
Je kralja Miroslava ròj
Pred Prag' ji vnesel bil ga v bòj,
  Al zdrav je, kar se ločil,
Ni pisal, ne poročil.

Se kralj in cesarica stà
  Že vender omečila,
Prepira trudna dolzega
  Med sabo se vmirila;
In trum se šum in vriš in vrisk,
Se turški boben sliš' in pisk,
  Iz bôja vôjska cela
  Domu hiti vesela.

Povsòd, kjer le neso noge,
  Po vsaki stezi, poti,
Mladí, starí iz hiš hite
  Ukanju trum naproti.
Boga sin, mati hvalita,
Nevesta sprimlja ljubega;
  Nihčè Lenore same
  Ne kliče, ne objame.

Lenora gôr' in dôli vsè
  Je vrste oprašala,
Al zanj ne ve nobèn, kar je
  Jih vôjska dam poslala.
Armada komaj je odšlà,
Lenora vrže se na tlà,
  Lase si črne ruje,
  Se grôzno togotuje.

K nji mati skrbna prileti:
„Bog vsmili se!“ zdihuje,
„O kaj ti je, o ljuba hči?“ —
Jo srčno objemuje.
„O mati, mati, preč je, prèč!
Za celi svet ne maram vèč!
Ni milosti pri Bogi,
Gorje siroti vbogi!“ —

„Usmiljen’ Bog, pomagaj ti!
Hči, očenàš molive!
Vse dôbro je, kar Bog stori,
Da vsmili se, prosive.“
„O mati, mati, laž je to!
Bog storil mêni je hudo!
Kogá sem primolila?
Zdaj môlit’ vèč ni sila!“ —

„Ve, kdor Očeta pràv pozna,
Da ràd otrok se vsmili;
Bo vgasnila britkost srca
Pri svetem obhajili.“ —
„Za to, kar v mêni zdaj gori,
Gasila, obhajila ni!
Al obhajilo skliče
Iz grôbov vèn mrliče?“ —

„Na Ogrskem, pomisli hči,
  Nezvest' tvoj morebiti
Da pravo vero zdaj taji,
  Se drugi prikupiti.
Iz misli spusti ga, zato
Nikóli srečen on ne bo,
  Bo kriva pêkla tega,
  Ko vmiral bo, prisega!" —

„O mati, mati, preč je, prèč!
  Zgubljêna sem, zgubljêna!
O smrt, o smrt, ne čakaj vèč;
  Da sem bilà rojêna!
Ugasni luč mi vekomàj,
Me grôba noč in strah obdàj!
  Ni milosti pri Bogi,
  Gorje siroti vbogi!" —

„Pomagaj Bog! otrôka ti
  Ubozega ne sodi!
Ne ve, kaj jêzik govori,
  Nje grehom mili bodi! —
Slovó svetá britkosti dàj
In spomni se na sveti ràj,
  Kjer duša Bogu zvesta
  Bo Jezusa nevesta." —

„O mati, káj je sveti raj,
Kaj je pekèl, o mati!
Le z njim, le z njim je sveti raj,
Pekèl brez njêga, mati!
Ugasni luč mi vekomàj,
Me grôba noč in strah obdàj!
Brez njêga sreče zame
Ni tu, ne unstran jame!“

Obup tako po nji buči,
Kri vnema in možgane,
Na bôžje sklêpe togoti
Predrzno se neznane:
Si rani prsi in roke,
Da solnce zajde za gore,
Da skoz nebeška vrata
Zvezd truma pride zlata.

Po vasi gôri pòk, pok, pòk
Je od podkvá bobnelo,
Zrožljàl je s kônja mož visòk
Na klop pred hišo belo.
Poslušaj, iz nadvratnih lin
Zvončèk zapôje: cin, cin, cin;
Lenora dôbro v hiši
Le-té besede sliši:

„Alò, alò, le brž odpri!
Lenora, spiš al čuješ?
Al zvesta si, ti ljub'ca, mi,
Se smejaš al zdihuješ?"
„O, Vilhelm, tí? od kod zdaj te
Tak pôzno kònj prinesel je?
Sem čula, sem jokala,
Britkosti káj prestala!"

„O polnoči sedlamo mi,
Sem vstal na češkem sveti,
Sem pôzno vstàl, in blizu ni,
Te hočem s sabo vzeti." —
„Brž k mêni v hišo, Vilhelm moj!
Zlo brije zunaj mràz nocoj,
Bom, ljubi, te objela,
Na srcu te ogrela." —

„Naj, ljub'ca, zunaj brije mràz,
Da hôtel bòlj bi briti!
Moj kònj cepta, poteka čàs,
Ne smem se dàlj muditi.
Podpaši, vrzi ročnoma
Na vranca zad se, ljúbica!
Z nevesto danes spati,
Sto moram milj dirjati."

„Kako me nesel boš nocoj
  Sto milj do domačije?
Poslušaj, ljubi Vilhelm moj,
  Enajst že ura bije.“ —
„Pot gladko, luno lej svetlò!
Mrlič’ in mi ko blisk let’mò,
  Domu še danes zvesto
  Prinesel bom nevesto.“

„Kje je tvoj dom, kje post’ljica?
  Kakovo je oboje?“
„O daleč sta in majhena,
  Šest dilj in diljic dvoje.“
„Bo prôstor zame?“ — „Ljub’ca, bó;
Podpaši, vrzi se srčnó;
  Že post’ljica postlana,
  Je svatovščina zbrana.“ —

Lenora brž planila je,
  Na kônja je zletela,
S prebelimi rokami se
  Preljub’ga poprijela;
In udri, udri, klòp, klop, klòp
Se urno spústita v kolòp,
  Da sape ji zmanjkuje,
  In pôdkev iskre kuje.

Na levi, desni strani glej,
  Kak sprèd oči leteli
So logi, travniki naprej,
  Mostovi kak gromeli! —
„Te strah ni? — Luno lej svetlò!
Mrliči jezd'jo jadrno!
  Jih strah je têbe tudi?“
  „Mė ni, mrtvìh ne budi!“

Kaj tam grče, kaj tam zvone?
  Kaj vrane frfetajo? —
Mrliča d'jati v gròb velé
  In bilje godrnjajo.
Lej, bliža se pogrebcev tròp,
O, čuden vidi se pokòp!
  Glasovi so enaki
  Žal'vanju pubčev v mlaki.

„Po polnoči pokòp naj bo
  In petje, žalovanje;
Nevesto peljem zdaj s sabó,
  Z menoj na ženit'vanje!
Zakroži, mežnar, pesem ti,
Roké brž nama pòp povij,
  Da zakon naju zveže,
  Potèm se z mano vleže!“

Zdaj vtihne vsè. — Pogrebcev ni, —
  Pokoren ti besedi
Klop, klòp trdó za njim leti
  Cel tròp po kônja sledi;
In udri, udri, klòp, klop, klòp
Naprej leteli so v kolòp,
  Da sape ji zmanjkuje,
  In pôdkev iskre kuje.

Na levi, desni kàk leti
  Grmovje, graja, cesta!
Kako lete jim sprèd oči
  Vasi, trgovi, mesta! —
„Te strah ni? — Luno lej svetlò!
Mrliči jezd'jo jadrno;
  Te strah ni mrtvih tudi?“
  „Me ni, — mrtvìh ne budi!“

Pogledaj na visélnice!
  Plesát' okrog kolesa
Temnò pri luni vidi se
  Trop jasen brez telesa.
„Aló, pošasti, z mano zdàj,
Mi plésat ženitvanski ràj,
  Nevesto ko objamem
  In s sabo v post'ljo vzamem.“

Pošasti grde vèš, veš, vèš
Za njima so jo vnele,
Ko oster piš skoz zrelo rèž,
Tako so te vršele.
In udri, udri, klòp, klop, klòp
Naprej leteli so v kolòp,
Da sape ji zmanjkuje,
In pôdkev iskre kuje.

Kar je pod luno, oh kako,
Kako je vse bežalo!
Nad njima z zvezdami nebo,
Kako je to dirjalo! —
„Te strah ni? — Luno lej svetlò!
Mrliči jezd'jo jadrno;
Ni strah te mrtvih tudi?“
„Gorjé! mrtvìh ne budi!“ —

„Petelin pôje se mi zdi,
Poteka čas mi tukaj. —
V nos jutra sapa me skeli,
Brž, vranec, se zasukaj! —
Končala pot, končala sva,
Odgrinja se ti post'ljica,
Ko blisk lete duhovi,
T'le môji so domovi!“ —

In nàd železna vrata ti
Jo skokoma drvijo;
Švrk! s tànko šibo jih vsmodi,
Zapahi odletijo,
In strašno duri zakrče,
Po črnih grôbih v skók lete,
Čez kamne peketajo,
Od lune ti migljajo.

Al preden mignil bi z očmi,
O čudesa neznane!
Lej, s konjika se plašč zdobri
Ko capice sežgane.
Ni ga lasu na glavi vèč,
Z lasmi mu pade koža prèč,
Lej, smrt je z uro stala,
Kosó v rokàh držala.

Razbija vranec, spenja se,
Plamén od njêga šine,
In pod Lenoro vbogo vse,
Vse vdêre se in zgine.
In jok in stok je nad zemljo,
In jok in stok je bil pod njo,
Lenora tam v trepeti
Jenj'vala je živeti.

Pod bledo luno se nad njo
  Duhovi so sklenili,
Plesali krog in krog, britkó
  To pesem zatulili:
„Trpì, če poka ti srce!
Prah z Bogom kregat' se ne sme!
  Odšlà si trupla sili,
  Bog duše se usmili!“ —

Povôdnji mož.

Od nekdaj lepé so Ljubljanke slovele,
Al lepše od Urš'ke biló ni nobêne,
Nobêne očem biló bòlj zaželjêne
Ob času nje cvetja dekleta ne žêne. —
Ko najbolj iz zvezd je danica svetlà,
Najlepši iz deklic je Urš'ka bilà.

Mnog'tere device, mnog'tere ženice
Oko je na skrivnem solze prelivalo,
Ker Urš'ki srce se je ljubega vdalo;
Al ljubih biló je nji vedno premalo.
Kar slišala môških okrog je slovet',
Skušala jih v mreže razpete je vjet'.

Je znala obljubit', je znala odrêči,
In biti priljudna, in biti prevzetna,
Mladenče unemat', bit' staršim prijetna;
Modrij in zvijač je bilà vseh umetna;
Možake je dolgo vodila za nos,
Ga stakne nazadnje, ki bil ji je kos.

Na starem so trgu pod lipo zelêno
Trobente in gosli in cimbale pele,
Plesale lepôte 'z Ljubljane so cele
V nedeljo popoldan z mladenči vesele;
Bilà je kraljica njih Urš'ka brhkà,
Plesati ni dolgo nje volja bilà.

Jih dókaj jo prosi, al vsak'mu odrêče,
Prešerna se brani in ples odlašuje,
Si vedno izgóvore nôve 'zmišljuje;
Že solnce zahaja, se mrak približuje,
Že sedem odbila je ura in čez,
Ko jela ravnàt' se je Urš'ka na ples.

Al ker se ozira, plesavca si 'zbira,
Zagleda pri mizi rumêni junaka;
Enac'ga pod solncem mu ni korenjaka,
Želi si plesáti z njim deklica vsaka; —
Omrežit' ga Uršika lepa želi,
Zaljubljeno v njêga obrača oči.

To videt' mladenič se Urš'ki približa:
„Al hôt'la bi z mano plesáti?“ ji pravi;
„Kjer Donava bistri pridruži se Savi,
Od tvôje lepôte zaslišal sem davi,
Že, Uršika zala, pred tabo sem zdàj,
Že, Uršika zala, pripravljen na ràj!“

To rêče in se ji globôko prikloni,
Sladko mu nasmeja se Uršika zala:
„Nobêne stopinj'ce še nisem plesala,
Da čakala têbe sem, res je, ni šala;
Zatorej le hitro mi rôko podàj,
Lej, solnce zahaja, jenjuje že ràj!“ —

Podal ji mladenič prelepi je rôko,
In urno ta dva sta po podu zletela,
Ko da bi lahké perotnice imela,
Bilà bi brez trupla okrog se vrtela,
Ne vidi se, kdaj da pod nôga udar',
Plesala sta, ko bi ju nôsil vihar.

To videti drugi so vsi ostrmeli,
Od čudeža godcem rôké so zastale;
Ker niso trobente glasova več dale,
Mladenča nogé so trdó zacep'tale:
„Ne maram,“ zavpije, „za gosli, za bas,
Strun drugih, ko plešem, zapôje naj glas!“

So brž pridrvili se črni oblaki,
Zasliši na nebu se strašno gromenje,
Zasliši vetrov se sovražno vršenje,
Zasliši potokov deréčih šumenje,
Prič'jočim po kôncu so vstali lasjé,
Oh, Uršika zala, zdaj têbi gorjé!

„Ne boj se, ti Urš'ka, le hitro mi stopi,
Ne boj se", ji rêče, „ne boj se gromenja,
Ne boj se potokov ti môjih šumenja,
Ne boj se vetrov mi prijaznih vršenja;
Le urno, le urno obrni peté,
Le urno, le urno, ker pôzno je že!"

„Ah, majhno postojva, preljubi plesavec,
Da jaz se oddahnem, da nôga počije."
„Ni blizu, ni blizu do bele Turčije,
Kjer v Donavo Sava se bistra izlije;
Valovi šumeči te, Urška, želé,
Le urno, le urno obrni peté!" —

To rêče, hitreje sta se zasukala,
In dalje in dalje od pôda spustila,
Na bregu Ljubljan'ce se trikrat zavila,
Plesaje v valove šumeče planila.
Vrtinec so vid'li čolnarji derèč,
Al Uršike videl nobêden ni vèč. —

Prekòp.

Bil nekdaj je mlad pevec, ne bôgat al slovèč,
Je zložil dókaj pesem, od ljubice najvèč,
Od ljubice Sevêre, prevzetne deklice,
Ki niso jo omeč'le njegove pesmi vse.

Pomlad se je zbudila, se veseli je svet;
Al têbe, pevec, vabi 'z ozidja vèn nje cvet?
Kaj čutar'co čez pleča iz mesta vèn hitiš?
Al ne pijèš studêncev, se mrzlice bojiš?

V kogá si tàk zamišljen? kaj gledaš tak plašnò?
Od nje al od pomladi 'zmišljuješ pesmico?
Nobèn ni člôvek zvedel, kaj mislil je tačàs,
So usta omolčala, oblédel je obràz.

Ko najdejo ga, prazna čutárčica leži,
Od srca spet do srca mu več ne roji kri. —
Kdo mu je kriv bil smrti, se prašajo ljudje;
Nobêden ni bil zraven, sam Bog nebeški ve.

K pogrebu vkup derêjo ljudje od vsèh strani,
Sevêre, njega ljub'ce, med njimi videt' ni.
Skrivàj po pevcu joka znabiti se domà; —
O, komaj je verjeti, da je tak vsmiljena!

Kaj mašnik z mizerêrom, kaj danes z libero
In z drugo pri pokopu hiti molitvijo?
Poroka nanjga čaka, zato tako hiti;
Prelepa gospodična Sevêra se moži.

Zvečer jo je poročil, do polnoči svat'val,
O polnoči vesel je 'z vesele družbe vstal.
Ko pride tje do grôbov, kjer s'cèr kraljuje mir,
Zasliši med mrliči gospod glasèn prepir.

Pred njim odpro se vrata, ven pevec prihiti:
„Zakaj v prst posvečêno ste me zagrêbli vi?
Ker sem se sam bil vsmrtil, je zdaj prepir zato,
Al rabeljnom zapadlo, biričem ni telo?

Ne ljub'ci bit' na poti, sem v strupu smrt si pil,
Zakaj bi jaz nadležen mrličem v zêmlji gnil?"
Odkópan pevec lêžal je zjutraj vrh zemljé,
Pokôpat k tolovajem biričem ga dadé.

Neiztrohnjêno srce.

Grob kopljejo, da zadnji mrlič bo vanjga d'jan;
Obraz bled'gà mladenča prikaže se na dan.
Kopači ostrmijo, da 'z ust njih sape ni,
Manj vstrašeni pogrebci vanj vpirajo oči.

Da je lepó, bi sodil, visóko čêlo, vsak,
Ak bil bi nekakóvi zapustil ga oblak;
Bilé lepé bi usta, lep bil obraz bi bled,
Ak bil bi nekakóvi pròč nejevoljo sled.

Dalj čas ni trupla gledat', dih prvi ga zdrobi;
Srce samo zavzetim ostane pred očmi.
Še bije, še čutiti je ravno tak gorkó,
Ko da biló bi v prsih še zdravo in živó.

Vsi prašajo, kdo zadnji v to jamo d'jan je bil,
Gotovo bil svetnik je, ker ni ves v grobu zgnil.
Stal tam je kamen, kter'ga nihčè pred čislal ni,
Hite mu mah otrebit', napis tak govori,

Da Dobroslàv je pevec bil tjekaj pokopan,
Ki pel v tak milih glasih je od ljubezni ran.
Pel v tak slovečih pesmah čast lepe deklice,
Prevzetne gospodične, nemile ljubice.

Al ko si je 'zvolila mladenča druzega,
Iz prs nobêna njêmu ni pesem vèč prišlà.
Pri Bogu ni tolažbe iskal, ne pri ljudeh,
Oči kalil mu jok ni, razjasnil lic ne smeh.

V nemár naprej je živel, manj svet ko razuzdan,
Umrl je nespovedan in ne v svet' olje d'jan.
Vsi pravijo, da njêmu svetost ne brani gnit',
Vsi pravijo, njegovo srce ne more bit'.

„To pevčevo srce je“, star mož tam govori,
„Ak bi biló svetnika, bi mir mu dala kri;
Svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnet’,
Ki jih zaprte v prsih je nôsil dókaj let.

Mi mu srce odprimo, pod nebom naj leži,
Da dan današnji prêjde, da prva noč mini,
Da vstane drugo solnce, pripelje beli dan;
Spet zajtro ga poglejmo, ko mine zór hladan.

Hladijo naj ga sap’ce, naj rôsa pade nanj,
Naj solnce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj
Pred vdihnile v življênji, prejmêjo spet ’z njegà;
Ak bo ta čas splahnelo, spet zagrebimo ga.“

Razplatili srce so, ležalo noč in dan
Je tam pod jasnim nebom; ko mine zór hladan,
Ko vstane drugo solnce, srce tako skopni,
Ko beli sneg spomladi, da kàj zagrêbsti ni.

Ríbič.

Mlad ribič cele noči veslá,
Visôko na nebu zvezda migljá,
Nevarna mu kaže pota morjá.

Več let mu žarki zvezde lepé
Ljubezen sijejo v mlado srcé,
Mu v prsih budijo čiste željé.

Ak kàkšen vihar od daleč preti,
Ak kàkšen se môrski sòm privali,
Ak kako mu brêzno nasproti reži,

Na zvezdo gled'joč vhiti, je otet;
Mlad ribič od čistega ôgnja vnet
Po morju je varno veslal več let.

Enkràt se valovi morja razdele,
Prikažejo 'z njih se dekleta lepé,
Do pasa môrske dekleta nagé.

Se kopljejo, smejajo, tak pojo:
„O srečen ribič, srcé zvestó!
Kak dolgo še misliš ti gledati v njo?

Povej nam, ribič, povej zares,
Al čakaš, da pade zvezda z nebes,
Al, da bi k nji zlêtel, čakaš peres?

Biló bi drugemu čakat' dolg čas,
Biló bi drugemu čakati mraz,
Bi drugi se ne ogibal nas.

Nocoj bi drugi odprl oči,
Bi videl, kak blizu strelca stoji
Lepôta, ki zanjo srce ti gori." —

O, res je, da bi tako ne biló!
Vse res, kar dekleta môrska pojó;
Obup mu zaliva srcé zvestó.

Fant s celo močjo se v vêslo vprè,
Ni mar skalovjà mu, viharjev ne,
Nič več se na zvezdo ne ozrè.

Naprej brez miru svoj čoln drvi;
Al tak za pevkami ribič hiti,
Kdo ve, al sam pred seboj beži?

'Zgubljen je, vtopljen je, se bojim;
Kdor ljubi brez upa, ga svarim,
Nikar naj ne veslá za njim! —

Ženska zvestôba.

Bil godec je mlad, in lep, in vesel,
Lepó je godel, sladkó je pel.

Biló ni godu, svatóvšč'ne, semnjà,
Da tje ne bilí bi vabili ga.

Poslušajo radi ga vsi ljudjé,
Ga gledajo rade dekleta mladé;

Posebno pa Mic'ka, županova hči,
Pogosto vanjga obrača oči.

Od čistega godec je ôgnja vnet
Za Mic'ko bogato, rožo deklet.

Zastonj več drugih postopa za njo,
Le njêmu prijazno se smeja oko.

In kar mu obetajo očesa nje,
Potrdijo kmalu besede sladké.

Nje ôče s'cer stavi ljubezni se v bran,
Al ôče bo sprošen, al pa — goljufan.

Obljubi Mic'ka godčeva bit',
Al samka ostati, se ne možit'.

Prišèl je v grad mlad, lep kancelir,
Sto zlatih je služil dvakrat štir'.

Lohkà bi s temi, in kar bo dobil
Še zraven, ženico, otrôke redil. —

Od kônca mesto hod' obisk'vàt',
Povabi ga deklice ôče al bràt.

Vklon materin, gospodične okó
Ponujata v zakon mu njeno rokó.

Al v kratkem času se zgodi,
Da cele mesce ga v mestu ni.

Novica pravi se na glas,
Da hodi k županu pogosto v vas.

S'cer ôče župàn so mož neslán,
Kaj dela tam kancelir vsak dan?

Priljudna in lepa je njêga hči,
Al ôna zvestó za godca gori.

Bil Vél'ki Šmaren prišèl je spet,
Prišèl god Micike, rože deklet.

Bil čas se je Mic'ki prikupit',
Zagodnico čas ji je bil naredit'.

Pod ôknom godejo godci trijé,
Med njimi tam gode ljubi nje.

Pod ôknom godejo ure tri,
Al Micike lepe k ôknu ni.

Nje godec strune pritiska hudó,
Od Micike jêmlje nekdo slovó.

Na goslih počila struna je,
To, godec, ni dôbro znamenje.

Zarotil se godec, se je zaklel,
Da strune druge ne bo napel.

Na Mali Šmaren pre'blečena
Gospá je Micika v cerkev prišlà.

„O godec, kak dolgo boš še žaloval,
Kak dolgo se pred ljudmi sramoval?

Pomisli, da v jopici deklica
Gospá bi rada vsaka bilà.

Zakaj si bogate lotil se?
Snubačev imá na 'zbiranje."

Tako ga prijatli tolažijo,
Doklèr mu obraz razjasnijo.

Po struni ga le boli srce,
Da vèč je na gosli napeti ne sme.

Kdor urne roké, sol v glavi imá,
Si v vsaki nesreči pomagat' zna.

Spet gosli je godec v roke vzel,
Na tri je strune gosti začel.

Pretêklo biló let dvoje še ni,
Je boljši godel na strune tri,

Ko znal je pred gosti na vse štir',
In vèč je zaslužil kot mladi kanclir.

Biló ni godu, svatóvšč'ne, semnjà,
Da tje ne bilí bi vabili ga.

V pondeljek jutro z vesel'ga godu
Šel dôbre je volje godec domu.

Na pragu deklica lepa stoji,
In sôlza za sôlzo ji kaplje 'z oči.

„O deklica! rôsna rožica!
Kogá te tak žali, božica?"

„Oh, v hiši moj ôče leži bolan,
In nimam mu dati, kot sok neslan."

Bil godec je mêhkega srcá,
Mošnjíco polno deklici dá.

Za dar svoj on je nepôkoj prejel,
Za vbogo deklico se je vnel.

In dolgo ni zastonj zdihoval,
Je kmalu objemal jo in kušoval.

Obljubi mu vedno zvesta bit',
In on se pred pustom z njo poročit'.

Ta čas je končal bil vôjsko mir,
Spuščen na odlòg je bil mušketir.

Pred dvema letoma bil je vjet,
Po sili v soldate bil je vzet.

Jokale so milo njene oči,
Ki zdàj ji srcé za godca gori.

V nedeljo spet bil je pod lipo ples.
„Kaj vidiš tam, godec, ali je res,

Da stara ljubezen ne zarjavi,
Devetkrat se vrne, ponovi?

Zakaj se tak jezno obrača t' oko?
Kaj strune pritiskaš tak hudó?"

Plesala sta ravno memo njegà,
Na goslih je struna počila.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da nikdar več druge ne bo napel.

„Neumnost in ubožnost sta sestré,
Bilà ni deklica taka za te.

Le gosti spet skusi in bodi vesel,
Da nisi v zakona se mreže vjel."

Tako ga prijatli tolažijo,
Doklèr mu obraz razjasnijo.

Po struni ga le boli srce,
Da vèč je na gosli napeti ne sme.

Po struni se dolgo ni kesal,
Na dve je spet kmalu gosti znal.

Biló ni godu, svatóvšč'ne, semnjà,
Da tje ne bilí bi vabili ga.

In bil je spet v gradu god gospé,
Tam slišat' slovec'ga godca želé.

In v gradu je lepa hišna bilà,
Priljudna, al zvita ptičica.

Bilà še ni stara dvajset let,
Al vender je dôbro poznala svet.

Iz ust gospodičen svôjih zna,
Kak treba se trudit' je za moža.

Zvestôba je brati v godca očeh,
Ki ni je nášel pri ljubicah dveh.

Kak streže mu, kak prilizuje se!
„O godec, nastavlja ti liman'ce.“

In predno se vnamejo zvezde noči,
Že godec za lepo hišno gori.

Njo, koder on hodi, išče okó,
Vse pesmi njegove nje hvalo pojó.

Tud' ôna obljubi le zanjga goret',
In godec presrečni obljubi jo vzet'.

Bilé so v gradu velike gostí,
Bilà omožila je mlajši se hči,

Prišèl je bil v grad marsikteri svàt,
Iz mesta prišèl je nevestin bràt.

Šampanjca so pili, veseli bilí,
Odbila je ura polnoči.

Bil godec zagodel je kotiljon,
Vsi prašajo, kjé je mladi baron?

Vsi prašajo, kaj se mu zgodilo je,
Ker ni ga, da bi on vôdil vrstè.

In gre ga ískat, klicat strežaj,
In drugi za njim, ker ni ga nazaj.

In pravili so si tam na uho,
Kje da so ga nášli in kako.

Ko godec skrivnost pogóvora zve,
Mu lica rudeča oblede.

Po strunah lok gôri in dôli drvi,
Da zadnjih strun êna odleti.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da druge ne bode strune napel.

Tri leta so pròč, zdravnik je čas,
Razjasnil se spet je godca obraz;

On ko Paganin je navadil se,
Da godel na êno struno je.

Na êno je struno godel vesel,
In zraven od svôjih ljubic je pel.

In pel je tako od žcn in deklet,
Da nìč nobêni ne sme se verjet'.

Zaljubil se ni v nobêno vèč,
Dal êno jim hvalo je godec slovèč:

Da ône samé nam ur'jo roké,
Da ône samé nam glavo vedré.

Orglar.

Popusti posvètno rabo
Orglarček in grè v puščavo,
Tam prepevat bôžjo slavo,
Svôje citre vzame s sabo.

Pesmi svôje med stoglasne
V gozdu zliva ptičev kóre
Od prihoda zlate zóre,
Dòkler solnca luč ne vgasne.

Al vesêlje v srcu vtoni
Sčasom mu za petje slavcev
In vseh gôzda prebivavcev,
Ker vsak svôjo vedno goni.

On ob drugi si pomladi
Zbêre ptiče mladokljune,
Jim prebira svôje strune
In jih raznih pesem vadi.

Kosa, trdokljunsko dete,
Od preljub'ga Avguština,
Vel'koglavega kalina
Nauči pet' pesmi svete.

Zmerom svôjo goni slavček,
Zmerom od ljubezni bije
Srcu sladke melodije,
Toži ga Bogú puščavček:

„Lej, kalin, debeloglavec,
Trdokljunast kos je svôje
Pesmi pustil, lepši pôje,
Podučit' ne dá se slavec!“

Al Bog slavca ni posvaril,
Le posvaril je puščavca:
„Pusti peti môj'ga slavca,
Kakor sem mu grlo vstvaril.

Pel je v sužnosti železni
Jeremij žalòst globôko;
Pesem svôjo je visôko
Salomon pel od ljubezni.

Komur pevski duh sem vdihnil,
Z njim sem dal mu pesmi svôje;
Drugih ne, le té naj pôje,
Dòkler da bo v grobu vtihnil.“ —

RAZLIČNE POEZIJE.

—

Zvezdogledom.

Vsi pòjte rakom žvižgat,
Lažnivi pratikarji,
Lažnivi zvezdogledi,
Vremena vi preroki!
Vi modrijani, hoč'te
V nebeških zvezdah brati:
Al solnce bo dobrotno
Nam dalo srečno leto,
Al bo neba togôta
Vetrov nam šum zbudila,
Razsula v polje točo,
Vtopila čoln na morji,
Sad umorila trte.
Lažnivi zvezdogledi,
Vsi pòjte rakom žvižgat!

Dve sami zvezdi gledal,
Oči sem svôje ljube,
Dve svetli zvezdi gledal,
Sem v njih neumni slepec
Vesele bral si dneve,
In solnčno brez oblakov
Sem bral ljubezni srečo.
Solzé so mêni zrastle,
In kès in srd sta zrastla.
Sramôta ino môj'ga
Miru je smrt mi zrastla.
Dve sami ste zmotili,
Dve sami zapeljali
Mi zvezdi umno glavo;
In cel'ga néba hoč'te
Vi zvezde 'zmodrovati! —

Lažnivi pratikarji,
Lažnivi zvezdogledi,
Vremena vsi preroki,
Le pòjte rakom žvižgat! —

V spomin Matija Čópa.

(Mera po zgôlih udarjih.)

Tájati léd naš šè le začnè se, pomlád je drugód že;
V dragi slovenski vkrotèn ní domovini vihar.
Stešemo svoj si čolnìč nov, z Bogom 'zroč'mò ga valovom;
Ni se navadil popréd brêznov se, skal ogibát'.
Zvezde, ki reš'jo, bilé so neznane, ki čoln pogubijo;
Lelj bil naš je krmár, drugi je bil Palinúr.
Ti nam otél si čolnìč, si mu z jadrami krmo popravil,
Ti mu pokazal si pot pravo v dežélo duhóv.
Skrita nobêna bilà ni zvezd ti nebá poezije,
Slednji je bil ti domàč jêzik omikan, učèn.
Stari Rimlján kar, svetá je gospod, kar Grecija modra,
Z Lahi Francoz, Španijól, Nemec in Albijonèc,
Čêh in Poljak, kar Rus in Ilir, kar rod naš slovenski
Slavnih izmislil si bil časa do tvôj'ga pisanj,
Polno si znanost imel njih, Čóp, velikan učenosti!
Ti si zaklade duhá Krêzove bil si nabral.
Nisi zaklepal domà ti žlahtnega blagodarova,
Sêbi zročêno mladost, druge si z njim bogatil.

Komaj zastavil, rojak, si pero, préd praznovajoče
V 'zgubo veliko rodú, krivega dókaj zamud,
V Save dereče valov vrtinčinah smrt te zasači,
Glas ti zaprè besedi, 'z rok ti potegne pero.
Zêmlja, nemili čuvaj, nam zaklàd tvoj varuje skopa;
Grobu na tvôjem oči materi Slavi rosé.
Niso suhé nam prijatlom oči, ko se spomnimo têbe
Ino predragih s teboj tvôje ljubezni darov.
Seme, ki ti zasejal si ga, že gre v klasje veselo,
Nam in za nami dokàj vnukom obeta sadu.
Nàj se učenost in ime, čast tvôja, rojak, ne pozabi,
Dôkler têbi dragó v Kranju slovenstvo živi! —

Nova pisarija.

Učenec.

„Da zdàj, — ko že na Kranjskem vsak pisari,
Že bukve vsak šušmar dajè med ljúdi,
Ta v prozi, uni v vêrzih se slepari, —
Jaz tudi v tròp, — ki se poti in trudi,
Ledino ôrje naše poezije, —
Se vriniti želim, se mi ne čudi.
Prijatel! uči mêne pisarije:
Kakó in káj ušeč se Kranjcem pôje,
Odkri mi proze naše lepotije!“

Pisar.

„Ak so pisar postati žêlje tvôje,
Moj zlati uk poslušaj in zastopi,
Zapiši trdno ga v možgane svôje!
Ak hočeš kàj veljati v našem trópi,
Besed se tujih boj, ko hud'ga vraga,
Ak kos si temu, kòj na prste stopi.
Naj proza tvôja bo lepôte naga,
Minêrve nìč ne prašaj, poj po sili,
Pisarjem proza bo in pesem draga.
Češ biti v kranjskih klasikov števili,
Debelo po gorjansko jo zarobi,
Vsi bomo tvôjo čast na glas trobili;
Ak rovtarske vezati znaš otrobi,
Nov Orfej k sêbi vlekel boš Slovene,
In pôzen vnuk poroma k tvôj'mu grobi,
Da kranjščina zaklàd ti svoj odklene,
Zapusti róčno mestne mi sosede,
Tri leta pojdi v rovtarske Atene."

Učenec.

„Al žlahtne kranjske tam cveto besede,
Kjer govoriti dôsti več ne znajo
Pastirji samski, ko imena čede?"

P i s a r.

„Tam, kjèr po stari šegi še drekajo,
Kjer ne zmajêjo dôst' al nìč jezika,
Besed nemšk'vavcev grdih ne poznajo."

U č e n e c.

„O srečne rovte! v vas me iti mika:
Al se bojim, pri rovtarju, pri kmeti
Da bera besedi ne bo velika."

P i s a r.

„Pečêne, ljubček, piščeta na sveti
Nikomur niso v grlo priletele;
Brez truda večno se ne dá živeti.
Besede zrastene, besede zrele
Ne v rovtah, po planjavi ne kmetije,
Nikjèr ne bodo ti na nos visele,
Poslušaj ga, kako jo on zavije,
Jezika sol, lepôta, da le zine,
In pravo ti vezanje se odkrije.
Tam pul'jo besedi se korenine;
K tem deni kônce: ača, išče, uha,
On, ôvka, ôvec, druge pritikline,
To trdno skupaj zvari; primaruha!
Lahkò boš v kozji rog ugnal Slovence,
In proti têbi bo Dobrovski — muha."

U č e n e c.

„O zlati uk! adijo mestne sence!
Apolon drugi bom jaz srèd kozarjev
Si v rovtah pletel nevmrjoče vence. —
Al naše ljudstvo nekdaj ni oltarjev
Minêrve in Apolona imelo,
Od grških, od latinskih so pisarjev
Dobili starši učenost v dežélo,
In z njo besede tuje; — razodéni,
Al vsaj se bode teh poslužit' smelo?"

P i s a r.

„Bog tega vari! po nobêni ceni,
Jezika naš'ga z njimi ne ognusi!"

U č e n e c.

„Saj tudi drugi to store Slovéni;
Saj vemo, da turčuje Srb, da Rusi
Tatárijo, Poljak da francozuje,
Da včasih vrli Čeh nemšk'vati m u s i."

P i s a r.

„Lej, v knjigah njih je tol'kanj ljuljke tuje
Med lepo čisto slavščino zas'jane,
Da je nobèn purist več ne izruje;
Al bukev naše kranjšč'ne spakedrane
Peščičico denimo na ognjišče,
Prerôjen Fênis čist da 'z ôgnja vstane."

U č e n e c.

„Č'mu bó nam, prašam, prazno pogorišče?
  Al mutasti počakamo zijali,
  Da 'z njega zraste nôvo b e s e d i š č e?"

P i s a r.

„Slovensko ljuljko bomo rešetali,
  Hranili dôbro zrno, in kar zmanka,
  Iz svojih bomo to možgan dodali."

U č e n e c.

„Te čudne zmesi starega ostanka
  In iz novink Slovenec v Korotani,
  Ne bo razumel Štajerc, ne Ljubljanka."

P i s a r.

„Gorjačarji, tatovi in cigani
  Po svôjem govoré; kogá za silo
  Nam v bukvah jêzik svoj imeti brani?"

U č e n e c.

„Gorjačarsko, cigansko káj berilo
  Bo čudno vam pisarjem pomágálo,
  Ak bo se vse drugače govorilo?
Samí svoj uk spoštujete premalo,
  Več tujk clo têbi, ne zameri, uide,
  Zakaj bi se jih môje ustno balo?"

P i s a r.

„To govori se, kar na jêzik pride,
Pogóvor, ko na všesa vèč ne bije,
Ko zjutranja meglà se v nìč razide.
Kar v bukvah je natisnjenega, vpije,
To, bratec, med učêne gre lingviste
In priča od jezika lepotije.
Slovenci bodo brali bukve čiste,
Ak nas ne hval'jo, naj me vzame zlodi!
Cel svet posnemal kranjske bo puriste.
Kar noč'te vi umeti k svôji škodi,
Kar ne dopade vaši slepi buči,
Častili bodo pôzni to narodi."

U č e n e c.

„Prižgal si, mojster, žar'k mi nôve luči;
Na delopust da sodnega jaz dneva
Slovim, še to, k a j pel bom, me poduči!"

P i s a r.

„Horaci d u l c e e t u t i l e veleva,
Kaj prida sliš'jo všesa naše rade;
Nam u t i l e je zrno, d u l c e pleva."

U č e n e c.

„Romance zdaj pojêjo in balade,
Tragedija se tudi nam obeta,
Sonete slišim peti pevce mlade."

P i s a r.

„Od mêne pesem vsaka je prekleta,
Ki nima pràv slovenskega imena,
Naj še tako prijetno bo zapeta.
Ljubezen pôje pevcev tèh Kamena,
Jeziku dela ino srcu rane,
V grdôbe strela trešči nàj ognjena!
Balade od Čebelice zasrane,
Da bi se té med nami zamorile,
Tragedije ostale nam neznane!
Da bi Kranjice strupa 'z njih ne pile,
Ljubezni sladke, ki srce zapelje,
Bi z Romejevo Jul'jo ne čutile!"

U č e n e c.

„Res škoda bi biló, zdàj od nedelje
Do druge šestkrat se srce uname,
Je šêga, da kdor pride préd, pred melje." —

P i s a r.

„Balade pet' je mlatva prazne slame,
Je reč pohújšljiva in zapeljiva;
Lenoro bêre nàj, kdor ne verjame.
Romanca je s tragedijo škodljiva,
Teh in sonetov in zdravljic ne piši,
Sovraži vse te Muza sramežljiva.

Poj rajši to, kar treba je pri hiši,
Za hleve treba, treba je na polji,
Poj to, kar kmèt in méščan s pridom sliši."

Učenec.

„Bog ti zaplati uk, po tvôji volji
Bom pel: gosence káj na repo var'je,
Kak prideluje se krompir najbolji,
Kako odpravljajo se ôvcam garje,
Preganjajo ušivim glavam gnide,
Loviti miš' učil bom gospodarje."

Pisar.

„O, zlati vek zdaj Muzam kranjskim pride!"—

Prva ljubezen.

Že miru srčnemu nevarna leta,
Mladosti leta so slovó jemale;
Domače sem lepé poznal dekleta,
Dežél sem tujih videl hčere zale;
Bilà srca ni próstost mên' odvzeta,
Že so prevzetne misli mi vstajale,
Da mal' al nič ljubezen ne opravi
Pri temu, ki se trdno v bran ji stavi.

Prišlà lepôte rajske je devica,
Da videl bi ne bil podobe njene!
Rudeči zór osramote nje lica,
In nje oči nebeških zvezd plamene,
Nikdar več zdràv ne bo, ki ga puščica
Pogleda bistrega v srce zadene.
Kdo znal popisat' ust bi ljubeznivost,
Nedolžnih prs snegá kdo zapeljivost!

Namèst' iskàt' zavetje v trumi gosti,
Ko nji podobna stala je pred mano,
Ki je od nje na zadnji petek v posti
Petrarkovo biló srce užgano,
Pogleda njen'ga vžival sem sladkosti,
Doklèr da je srce dobilo rano,
Ki pêče noč in dan me brez hladila,
Ki ni dobiti ji nikjèr zdravila.

Ne omečé je lica obledêne,
Ne pesem žalostnih glasovi mili,
In ne oči od spanja zapuščêne,
Solzé ne, ki teko iz njih po sili.
Vesêlje, mir zbežala sta od mêne,
Obup topi srce, ker se ne vsmili. —
Tako, kdor misli trdno stati, pade, —
Nevarno gledat' je dekleta mlade.

Zatorej, komur mar je próstost zlata,
Cvetečih deklic nàj ne ogleduje!
Bilà miru sta men' očesa tata,
Na svôje nàj poglede skrbno čuje;
Oči odpro ljubezni dur' in vrata,
Skoz té se naša pamet premaguje.
Kdor mêne noče bogat', sam bo zvedel,
V nesreče môje reva bo zabredel.

Slovó od mladosti.

Dni môjih lepši polovica kmalo,
Mladosti leta, kmalo ste minule!
Rodile ve ste mêni cvetja malo,
Še tega rož'ce so se kòj osule,
Le redko upa solnce je sijalo,
Viharjev jeze so pogosto rjule;
Mladost, vendèr po tvôji tèmni zarji
Srce britko zdihuje, Bog te obvarji!

Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje!
Vesêlja dókaj strup njegov je vmoril:
Sem zvedel, da vest čisto, dôbro d'janje
Svet zaničvati se je zagovoril,

Ljubezen zvesto najti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazoril,
Modrost, pravičnost, učenost, device
Brez dot žal'vati videl sem samice.

Sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
Komùr sovražna je, zastonj obrača,
Kak veter nje nasproti temu vleče,
Kogàr v zibéli vid'la je berača,
Da le petica dá ime sloveče,
Da člôvek toliko velja, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
Kar um slepi z golj'fijami, ležami.

Te videt', grji videti napake,
Je srcu rane vsekalo krvave;
Mladosti jasnost vènder misli take
Si kmalo iz srca spodi in glave,
Gradove svitle zida si v oblake,
Zelêne trate stavi si v puščave,
Povsòd vesele lučice prižiga
Ji up golj'fivi, k njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, da dih prve sap'ce bode
Odnesel to, kar misli so stvarile,
Pozabi kòj nesreč prestanih škode
In ran, ki so se komaj zacelile,

Doklèr, da smo brez dna polnili sode,
'Zučé nas v starjih letih časov sile.
Zato, mladost, po tvôji tèmni zarji
Srcé zdih'valo bo mi, Bog te obvarji!

Glosa.

Slep je, kdor se s petjem vkvarja,
Kranjec moj mu ôsle kaže;
Pevcu vedno sreča laže,
On živi, vmrjè brez d'narja.

Le začniva pri Homêri,
Prosil reva dni je stare;
Mraz Ovid'ja v Pontu tare;
Drugih pevcev zgodbe bêri:
Nam spričuje Aligiêri,
Káko sreča pevce vdarja;
Nam spričujeta pisarja
Luzijade, Don Quixota,
Kakošna Parnasa pota, —
Slep je, kdor se s petjem vkvarja.

„Káj Petrarkov, káj nam Tasov
Treba, pevcev je prijetnih?"
Slišim od butic nevkretnih
Prašat' zdanjih, prednjih časov.

Kómur mar prijetnih glasov
Pesem, ki pojo Matjaže,
Bôje krog hrovaške straže,
Mar, kar pevec pel Ilir'je,
Mar „Č e b e l' c e“ rôji štirje,
K r a n j e c m o j m u ô ş l e k a ž e.

Lani je slepar starino
Še prodajal, nôsil škatle,
Meril platno, trak na vatle,
Letos kupi si grajščíno.
Nàj gre pevec v daljno Kino,
Šè naprej se pot mu kaže,
Nàj si s tinto prste maže,
Nàj ljubezen si obeta,
Vneti lepega dekleta,
P e v c u v e d n o s r e č a l a ž e.

Vènder peti on ne jenja,
Grab'te d'narje vkùp gotóve,
Kupovajte si gradove,
V njih živite brez trpljenja.
Koder se nebo razpenja,
Grad je pevca brez vratarja,
V njèm zlatnina čista zarja,
Srebrnina rôsa trave,
S tèm posestvom brez težave
O n ž i v i, v m r j è b r e z d'n a r j a.

Zabavljivi napisi.

Predgóvor in zagóvor.

Feriunt — summos fulmina montes.

Naj misli, kogar bi puščice te zadele,
Da na visóki vrh lete iz neba strele.

Vzròk nezlatega veka.

„Prišlì bi že bilí Slovencem zlati časi,
Ak k l a s i k bil bi vsak pisar, kdor nam kaj
k v a s i.

Novi Pegasus.

„Višnjani! kám ste svôj'ga polža d'jali?"
„Za Pegaza smo pevcem ga prodali."

Čebelice puščičarjem.

Kot vsaka ni žival lisica,
Tak vsaki ni napìs puščica.

Čebelice pravljičarjem.

Pravljíca po Ezop' od vàs zapeta
Več nima slásti, kakor jed pogreta.

Čebelice šestomerjevcem.

Ak kdo v heksametru namèst' spondeja
Al dáktila posluži se troheja,
Ne ve, kam se cezure déjo,
On vprega Pegaza v galéjo.

Čebelice pesmam brez s in c.

„Brez cêtov têče vir mu Hipokrene,
In êsov v pesmah njêga najti ni!“
„Zatorej nimajo nobêne cene,
Zato so pesmi tiste brez solí.“

Čebelice pevcem letnih časov.

Kdor govoriti kàj ne ve,
On vrême hval' al toži;
Kdor pevcev peti kàj ne ve,
Od letnih časov kroži.

Lesničniku in Levičniku.

Kako bi neki sladke pel Lesničnik!
Kako bi neki prave pel Levičnik!

Préd pevcu, pôtlej homeopatu.

Popred si pevec bil, zdaj si homeopat;
Popred si časa bil, zdaj si življênja tat.

Čebelarju.

„Zakaj pač muhe moj lovi Kastelic?"
„Prodajat' misli jih namèst' čebelic."

Vódnik.

Pre'blečen sem menišič bil,
In rad sem pel, še rajši pil.

Ravnikarju.

Gorjancev naših jêzik potujčavši
Si kriv, da kolne kmèt molitve bravši.

Abecedarju.

Slovenci! Ako čakate slovarja,
Ne čakajte ga od abecedarja.

Ahaceljnovim pesmam.

Ne čudi se, neslane
Da bodo pesmi brane,
Lej pure vabi: „puri, puri!“
In bôžje vôlke: „ščuri, muri!“

Nekim pevcem duhovnih pesem.

Rés je duhóvna, in rés pésem ní váša duhóvna,
Dúh praznôte ki imá, bôžjega prázna duhá.

Krempeljnu.

Nísi je v glávo dobíl, si dobíl le slovénščino v krémplje;
Dúh preonémčeni slàb, vôljni so krémplji bilí.

Izdajavcu Volkmerovih fabul in pesem.

Slávo sramôti izdá čénč Vólkmera Múrko 'zdajávec;
Njén al apóstelj bó lákomen Iškarijót?

Novičarjem.

Tát, rokomávh govorí jêzik drúgim neuméten.
Márska po hlévu diší tvôja beséda, kmetávs!
Lépši biló bi berílo novíc rokodélsko-kmetíjskih,
Ako rokovnáške in mànj bi kmetávske bilé.

Kopitar.

Nôsil učêno glavó s častjó sem vsèh premagávec;
Smrt in ošábnost stè zmágale mêne samé.

Daničarjem.

Dobrovski.

„Prijátel, ki 'z svetá prídeš, mi povéj po pravíci,"
Dobrovius modróst práša Kopítarjevo,
„Al Dubróvničanov srbski al mar vrli hrováški
Jêzik píšejo Gáj, Gája goréča druhál!"

Kopitar.

„Gáj daničár, daničárska druhal?—svój píšejo jêzik,
Slávščine ti júžnih sò janičárji dežél."

Bahači četvero bòlj množnih Slave rodov.

Čêh, Polják in Ilír, Rús svój 'zobráziti jêzik,
Njìh le mogóčni ga ród íma pravíco pisát';
Béli Hrovàt, Rus'nják ne, Slovák ne, s Slovénci ne drúgi,
Tèm gre, Slàve pesòm, lájati, táce lizát'.

Naróbe Katón.

Od drúgih mánjši in častèn mànj ród je slovénski,
Lákota dnárja, častí vléče pisárja drugám.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;
Stánko Slovéncev vskòk, Vráz si naróbe Katón.

Pričujoče poezije.

Smé nékaj nas, kèr smo Prešérnove, bíti prešérnih;
Pésem káže dovòlj, kàk je naš ôče kroták.

GAZELE.

—

1.

Pesem môja je posoda tvôjega imena,
Môjega srca gospoda, tvôjega imena;
V njì bom med slovenske brate sladki glas
zanesel
Od zahoda do izhoda tvôjega imena;
Na posodi v zlatih črkah slava se bo brala
Od naroda do naroda tvôjega imena;
Z nje svitlôba bo gorela še takràt, ko bova
Unstran Káronov'ga broda, tvôjega imena.
Bòlj ko Dêlije, Koríne, Cíntije al Lavre
Bi biló pozabit' škoda tvôjega imena.

2.

Oči sem vèčkrat prašal, ali smem
Ljubiti te; odgóvora ne zvem.
Od daleč gledaš, draga, me prijazno,
Prevzetno vihaš nos, ko memo grém.
Ak v têbe so obrnjeni pogledi,
Odtegneš prêcej svoj obràz očem,
Al, ak dekleta druga ogledujem,
Zakriti jeze ni ti moč ljudem.
Takó, al ljubiš me, al me sovražiš,
Kak bi ti vstregel, siromák ne vem.

3.

Žalostna komú neznana je resnica, da jo ljubim,
V pesmih môjih vedna, sama govorica, da jo ljubim.
Ve že noč, ki britko sliši zdihovati me brez spanja,
Ve že svitla zarja, dneva porodnica, da jo ljubim.
Ve že jutro, ve že poldne, ve že mračni hlad večera
Tiho tôžbo môj'ga bled'ga, vel'ga lica, da jo ljubim.
Prebival'šča môj'ga stenam, mirni je samôti znano,
Tudi nepokoju mesta ni novica, da jo ljubim.
Ve že roža, ki pri poti, koder draga hodi, raste,
Ve že, ki nad potjo leta ptica, da jo ljubim.

Ve že môkri pràg nje hiše, vsaki kamen blizo njêga,
Ino ve, ki mémo vodi me s t e z i c a, da jo ljubim.
Ve že vsaka stvar, kar vedeť in kar slišati od mêne
In verjeti noče draga mi d e v i c a, — da jo ljubim.

4.

Draga! vem, kako pri têbi me opravljajo ženice,
Prav'jo, da v ljubezni môji ni biló nikdar resnice,
Kàk si brusijo jezike in ti štejejo na prste
Pri kofetu, kar jih nisem, kar sem ljubil jih, device;
Al poslušaj môjo spoved, rêkla boš, da sem nedolžen,
Da le sama tí si kriva, ak je v temu kàj krivice:
Dôkler ne cvetè še roža, so v častì pri nas vijol'ce,
Zvônčike, marjeť'ce, druge tudi čislamo cvetlice;
Kdòr ni slišal nikdar peti sladkih pesem Filomele,
Rad poslušal bo strnade, ščinkovce in druge ptice.
Al je moč na prvi prôstor jo v zbiral'ščih posaditi,
Moč ji prvo čast skazáti, ako v njìh je ni kraljice?
Préd dekleta so imela, al kar ti cvetèš med njimi,
Vsèh lepôt nobêna nima nam dopasti vèč pravice.
To pomisli, ne zameri, da kar solnce sem zagledal,
Od oči so tudi mêni se uzdignile temnice.

5.

Med otróci si igrala, draga, l a n i , — čas hiti;
Letos že unemaš srca po L j u b l j a n i , — čas hiti.
Koder hodiš, te mladenči spremljajo z očmi povsòd,
Satelítov tròp nam zvezde stan o z n a n i , — čas hiti.
Zdaj je Hanibal pri Kanah, premagavec tvoj obraz,
Naša srca Rim, ostrašen, ne v s t r a h ' v a n i , — čas hiti.
Deklica prevzetna! zmisli, kàk je kratek vsaki cvet,
Da začnè se leto starat' že v s r p a n i , — čas hiti.
Pevca vbozega usliši, ki ga ranil tvoj poglèd,
Préd ko starost bo Maháon njêga r a n i , — čas hiti.
Da Helénina lepôta, tol'kanj mož pred Trojo smrt
Ni pozabljena, le pesem sama b r a n i , — čas hiti.

6.

Al bo kál pognalo seme, kdòr ga s e j e , sám ne ve,
Kdòr sadi drevo, al bode zred'lo v e j e , sám ne ve;
Se pod strôpom néba trudi let' in dan nomád,
Al pa kônec leta bode kàj p r i r e j e , sám ne ve;
In kupèc po svetu hodi, al pa kàj dobička bo,
Za blago kadàr gotove dnarje š t e j e , sám ne ve;
In vojščak, ki ga trobenta vabi med kanonov gróm,
Kaj plačilo bo vročine, ran in ž e j e , sám ne ve. —

Lèj tak pevec teh gazelic, al jih bêreš ti al ne,
Al pri njih srce ledeno se o g r e j e, sám ne ve;
In al veš, da tí ga vnemaš, tí mu pevski ôgenj daš,
Al se smèl bo razodeti vsáj p o z n e j e, sám ne ve.

7.

Kdòr jih bêre, vsak drugači pesmi môje sodi;
Eden hvali, in spet drugi vpije: „fej te bodi!"
Ta veli mi: „poj sonete", uni: „poj balade",
Tretji bì bil bòlj prijatel Pindarovi odi;
Bo prijeten morebiti temu glas gazelic,
Uni bo pa rekel: „kaj za V ó d n i k o m ne hodi?"
Razuzdanim bodo môje pesmi prenedolžne,
Al terc'jalke porekó, da jih je vdihnil zlodi. —
Jaz pa têbi sami, draga, žêlel sem dopasti,
Drugih nisem prašal, kaj se njìm po glavi blodi. —

SONETJE.

Sonetje ljubezni.

Očetov naših imenitna dela,
  Kar jih nekdanjih časov zgodba hrani:
  Kakó Metúlum se Augustu brani,
  Kaj je do zdàj Ljubljana doživela,

Kak vere bramba je bilà dežéla,
  Kakó pri Sisku Kôlpe so pijani
  Omagali pred Kranjci Otomani,
  Vam bo Homêrov naših pesem pela.

Preslabe peti bôje vam sloveče,
  Pojo Kranjic lepôto môje strune
  In tvôjo čast, nevsmiljena devica!

Pojo ljubezni môje vam nesreče,
  Kakóvi revež je, ki ga presune
  'Z oči nebeških vržena puščica.

Vrh solnca sije solncev cela čeda
 Po néba svetlih potih razkropljêna;
 Od solnca, ljub'ga svôj'ga, zapuščêna
 Jih zêmlja celo noč z vesêljem gleda.

Ko se zlati oblakov truma bleda,
 Nazaj pripelje zarja ga rumêna,
 Tak zêmlja je v ljubezni vsa 'zgubljêna,
 Da vanje ne obrne vèč pogleda.

Kar zvezd nebo, deklet ima Ljubljana;
 Rad ogledujem vas cvetečelične,
 Ljubljanske ljubeznive gospodične!

Al dragi taka moč je čezme dana,
 Da pričo nje sem slep za vse device,
 Zamaknjen v mil' obràz srcá kraljice.

Tak kakor hrepeni oko čolnarja
Zagledat' vajni zvezdi, Dioskuri,
Kadàr razgraja piš ob hudi uri,
Ko se tepo valovi, gróm udarja. —

Zakaj, ak vajnih zvezd zasije zarja,
Vetrovom Eol kòj zaklene duri,
Po morji, po razjasnjenem azuri
Kraljuje mir, potihne šum viharja. —

Tak, draga deklica, zvezd tvôjih čakam,
Tako in bòlj še čakam hrepeneče
Oči zagledat' tvôjih svetle žarke;

Zakaj, ak tí reko bežát' oblakam,
Ak šè tako vihari jeza sreče,
Nebo se kòj zvedri krog môje barke.

Dve sêstri videle so zmoti vdane
  Oči: biló deklè je nizko êna,
  Bilà je druga njij' visôka žêna,
  Obe lepôte cvet in čast Ljubljane.

Pobegnil tàk sem, kakor srna plane
  Od lôvcev v prejšnjih časih ostreljêna,
  Ko spet se strelcev truma ji zelêna
  Prikaže in jo spomni stare rane.

Ak prašate, od kod strahôta taka:
  Raníla mêne z ôstro sta puščico
  Kupído strelec, mati z njim njegova.

Ta dva sem mislil videti bogova:
  Za Amorja sem mánj' imel sestrico,
  Bilà je veči Véneri enaka.

Kupído! tì in tvôja lepa starka
  Ne bóta dalje me za nos vodíla;
  Ne bom pel vajne hvale brez plačíla
  Do kônca dní, ko siromak Petrárka.

Dovòlj je let mi že naprédla Parka;
  Kogá mi je prinêsla pevska žila?
  Nobêna me še ni deklet ljubila,
  Kadíl ne bom več vaju brez prevdarka.

Obeti vajni so le prazne šale;
  Sit, nehvaležnika, sem vajne tlake;
  Ta leta, ki so mêni še ostale,

Cel dan iz pravd koval bom rumenjake,
  Zvečer s prijatli praznil bom bokale,
  Preganjal z vínom bom skrbi oblake.

Je od vesel'ga časa têklo leto,
Kar v Bétlehemu angeljcev hosana
Je oznaníla, da je noč končana,
Dvakràt devetsto tri in trideséto.

Bil vél'ki teden je; v saboto sveto,
Ko vabi môlit bôžji gròb kristjana,
Po tvôjih cerkvah hôdil sem, Ljubljana!
V Trnovo, tjà sem uro šèl deseto.

Trnovo! kràj nesrečnega imena;
Tam mêni je biló gorje rojêno
Od dveh očesov čistega plamena.

Ko je stopíla v cerkev razsvetljêno,
V srcé mi padla iskra je ognjéna,
Ki vgasnit' se ne dá z močjo nobêno.

Sonetni venec.

1.

Poêt tvoj nòv Slovencem venec vije,
'Z petnàjst sonetov ti takó ga spleta,
Da „m a g i s t r á l e", pesem trikrat peta,
Vseh drugih skupaj veže harmonije.

Iz njêga 'zvira, vanjga se spet zlije
Po vrsti pesem vsacega soneta;
Prihodnja v prednje kôncu je začeta.
Enak je pevec vencu poezije:

Vse misli 'zvirajo 'z ljubezni êne,
In kjèr po nôči v spanju so zastale,
Zbude se, ko spet zarja noč prežêne.

Ti si življênja môj'ga m a g i s t r á l e,
Glasil se 'z njêga, ko ne bo več mêne,
Ran môjih bo spomin in tvôje hvale.

2.

Rȧn môjih bo spomin in tvôje hvale
Glasil Slovencem se prihodnje čase,
Ko mi na zgodnjem grobu mah porase,
V njem zdanje bodo bolečine spale.

Prevzetne kakor ti dekleta zale,
Ko bodo slišale teh pesem glase,
Srcá železne d'jale pròč opase,
Zvestó ljubezen bodo bòlj spošt'vale.

Vremena bodo Kranjcem se zjasnile,
Jim milši zvezde kakor zdàj sijale,
Jim pesmi bòlj sloveče se glasile.

Vendèr te bodo morebit' ostale
Med njimi, kèr njih poezije mile
Iz srca svôje so kalí pognale.

3.

Iz srca svôje so kalí pognale,
Ki bolečin molčati dàlj ne more;
Enak sem pevcu, ki je Leonore
Pel Estijanke imenitne hvale.

Das' od ljubezni usta so molčale,
Ki mu mračíla je mladosti zóre,
Ki v upu nìč imela ni podpore,
Skriváj so pesmi jo razodevále.

Željá se ôgenj v mêni ne poleže,
Das' upa tvoj poglèd v srcé ne vlije,
Strah razžaliti te mi jêzik veže.

Britkost, k' od nje srcé več ne počije,
Odkrivajo njegove skrivne teže
Mokrócveteče rož'ce poezije.

4.

Mokrócveteče rož'ce poezije
Očitajo to, kàr se v prsih skriva.
Srcé mi je postalo vrt in njiva,
Kjer seje zdaj ljubezen elegije.

Njih solnce tí si. V ôknu domačije
Ne dá te najti, luč ti ljubezniva,
V gledišču, na sprehodih sreča kriva,
Ne v krajih, kjèr plesavk vrstà se vije.

Kolikokratov me po mestu žêne
Zagledat têbe žêlja; ne odkrije
Se mên' obràz lepôte zaželjêne.

V samôti iz oči mi sôlza lije,
Zatorej pesmi têbi v čast zložêne
Iz krajev niso, ki v njih solnce sije.

5.

Iz krajev niso, ki v njih solnce sije,
Kjer tvôje milo se oko ozira,
Kjer vsà v pogledu tvôjem skrb umira,
Vseh bolečin se pozabljivost pije.

Kjer se vesêlje po obrazu zlije,
Kjer mine jeza notranj'ga prepira,
Kjer petje 'z polnega srca izvira,
Zbude se v srcu sladke harmonije.

Kjer porošêno od ljubezni čistę
Kalí, kar žlahtnega je, žêne zale,
Kot, ko budi dih pomladanjski liste.

Od tamkaj niso pesmi tvôje hvale,
Pomladi srečne, blagodarne tiste
Cel čas so blagih sapic pogreš'vale.

6.

Cel čas so blagih sapic pogreš'vale,
Od têbe, drage deklice prevzetne,
Prinêsle niso božicam prijetne,
Ki bi bilà jih oživila, hvale.

Bilé so v strahu, da boš ti, da zale
Slovenke, nemško govorit' umetne,
Jih bote, ker s Parnasa so očetne
Dežéle, morebiti zanič'vale.

Kamene naše, zapuščêne bož'ce,
Samice so pozabljene žal'vale,
Le tujke so častile Kranjcev množ'ce.

Cvetlice naše poezije stale
Do zdàj so vrh snežnikov redke rož'ce,
Obdajale so vtrjene jih skale.

7.

Obdájale so vtrjene jih skale,
Ko nekdaj Orfejevih strun glasove,
Ki so jim ljudstva Tracije surove
Krog Hêma, Ródope bilé se vdale.

Da bi nebesa milost nam skazale!
Otajať Kranja našega sinove,
Njih in Slovencev vsèh okrog rodove,
Z domač'mi pesmam' Orfeja poslale!

Da bi nam srca vnel za čast dežéle,
Med nami potolažil razprtije
In spet zedinil rod slovenšč'ne cele!

Da b' od sladkôte njêga poezije
Potihnil ves prepir, bilé vesele
Viharjev jeznih mrzle domačije!

8.

Viharjev jeznih mrzle domačije
Bilé pokraj'ne naše so, kar, Sámo,
Tvoj duh je 'zginil, kar nad tvôjo jamo
Pozabljeno od vnukov veter brije.

Oblóžile očetov razprtije
S Pipínovim so jarmom sužno ramo;
Od tod samó krvavi pùnt poznamo,
Boj Vítovca in ropanje Turčije.

Minuli sreče so in slave časi,
Ker vredna dela niso jih budile,
Omolknili so pesem sladki glasi.

Kar niso jih zatrle časov sile,
Kar raste rož na mladem nam Parnási,
Izdíhljaji, solzé so jih redile.

9.

Izdíhljaji, solzé so jih redile
S Parnása môj'ga rožice prič'joče:
Solzé 'z ljubezni so do têbe vroče,
Iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mile
Ne ljubi matere vanj upajoče,
Da têbe zame vneti nì mogoče,
Z britkóstjo so srcé mi napolnile.

Željé rodile so prehrepeneče,
Da s tvôjim môje bi ime slovelo,
Domače pesmi milo se glaseče;

Željé, da zbudil bi slovenšč'no celo,
Da bi vrníli k nàm se časi sreče,
Jim moč so dale rasti neveselo.

10.

Jim moč so dale rasti neveselo,
Ko zgodnja roža raste zapeljana
Od mlad'ga solnca kôpnega svečana,
Ak nekaj dni se smeja ji veselo;

Al nagne žalostno glavíco velo,
Meglà k' od burje prileti prignana,
In pade iz nebes strupêna slana,
Pokrije sneg goré in polje celo.

Sijalo solnce je podobe zale,
Pogleda tvôj'ga pil sem žarke mile,
Ljubezni so cvetlice kál pognale.

Nad žarki solnca so se té zmotile,
Na mrazu zapuščêne so ostale,
Ur tèmnih so zatirale jih sile.

11.

Ur tèmnih so zatirale jih sile
Vse pevca dni, ki té ti pesmi pôje;
Obup, življênja gnus začela bôje,
Erin'je vsè so se ga polastile.

Kot v vêži je Orest Dijane mile
Zadobil spet bil zdravje duše svôje,
Tak bi bilé se od ljubezni tvôje
Vmiríle prsi, lica se zjasnile.

Zbežale so te sanje kratkočasne,
Biló blisk nagel upanje je celo,
Ki le temnejši noč stori, ko vgasne.

Od tod ni vèč srcé biló veselo;
Kako bilé bi poezije jasne! —
Lej, torej je bledó njih cvetje velo.

12.

Lej, torej je bledó njih cvetje velo,
In redke so in slabe, nebogljêne,
V zidéh tak podrtije zapuščêne
Rastêjo včasih rože neveselo,

Ki jim kropiv krdêlo rejo vzelo,
In kar nežlahtnih zelišč kál tam žêne;
Al, àk v gredice vrta jih zelêne
Kdo presadi, cvetêjo kòj veselo.

Tak blizu môj'ga bi srcá kraljice,
Bi blizu têbe, solnca njih, dobile
Moč kvišku rasti poezij cvetlice.

Ak hočeš, da bi zaljši cvet rodile,
Veselo vele vzdignile glavice,
Jim iz oči ti pôšlji žarke mile!

13.

Jim iz oči ti pôšlji žarke mile,
Mi gledati daj lic svitlôbo zórno!
Le njì temè kraljestvo je pokorno,
Samó njo bogajo viharjev sile.

Skrbi verige bodo odstopile,
Odpadlo bo železje njìh okorno,
S preblago tvôjo pomočjó podporno
Vse njìh se rane bodo zacelile.

Zjasnilo se mi bo spet mračno lice,
Spet upanje bo v srcu zelenelo
In ustom dalo sladke govorice;

Na novo bo srcé spet oživelo,
V njem rastle jasnih poezij cvetlice,
In gnale bodo nov cvet bòlj veselo.

14.

In gnale bodo nov cvet bòlj veselo,
Ko rože, kadar mine zima huda,
In spet pomlad razklada svôja čuda,
Razsipa po drevesih cvetje belo;

In tôplo solnce vabi vèn čebelo,
Pastir rumêne zarje ne zamuda,
V grmovji slavček pôje spet brez truda,
Vesêlje preleti naturo celo.

O vem, da niso vredne take sreče;
Od straha, da nadležne poezije
Bi ne bilé ti, mi srcé trepeče.

Naj pesmi milost tvôja sáj obsíje,
Ki 'z njih, hladiti rane si skeleče,
Poêt tvoj nòv Slovencem venec vije.

15.

Magistrale.

Poêt tvoj nòv Slovencem venec vije,
Ran môjih bo spomin in tvôje hvale,
Iz srca svôje so kalí pognale
Mokrócveteče rož'ce poezije.

Iz krajev niso, ki v njih solnce sije;
Cel čas so blagih sapic pogreš'vale,
Obdájale so vtrjene jih skale
Viharjev jeznih mrzle domačije.

Izdíhljaji, solzé so jih redile,
Jim moč so dale rasti neveselo,
Ur témnih so zatirale jih sile.

Lej, torej je bledó njih cvetje velo;
Jim iz očí ti pôšlji žarke mile,
In gnale bodo nòv cvet bòlj veselo. —

Ni znal molitve žlahtnič trde glave,
Ko té začetek, v kteri pôje hvala
Se njé, ki mati bôžja je postala,
Kar znal, je vedno môlil 'z misli prave.

Ko znebil duh se trupla je težave,
Legenda pravi, da je roža zala
'Z njegovega srcà skoz grob pognala
Z napisom zlatih črk: „Marija ave!"

Od zóra, da se nagne dan k večeri,
Glasi po nôči pesem se ognjena
Le têbi s'cer nobêni Eve hčeri;

Da préd, ko vgasnila smrt moč plamena,
Je 'z srca zrastel venec, ne zameri,
Ki nosi črke tvôjega imena.

Sanjálo se mi je, da v svetem raji
Bilà sva srečna tàm brez zapopadka:
Bilà je pròč življênja dôba kratka,
Kjer me od têbe loč'jo časi, kraji.

Sedela z Lavro ti si sêstra mlaji,
Pred vama je bilà dni prejšnjih prat'ka,
Bilà med vama govorica sladka,
Kakó slovela ktera je od vaji.

In tàm na tehtnico svet'ga Mihela
S Petrarkom d'jala sva sonete svôje,
Visôko môja skled'ca je zletela.

Prid'jala čednosti sva nje in tvôje
Vsak svôjim pesmam, in skudela
Njegà bilà ni niž' od skled'ce môje.

Velika, Togenburg, bilà je méra
Trpljenja tvôj'ga; môje ga premaga:
Nazadnje omeči se tvôja draga,
Ti vsak dan ôkno celice odpéra.

Od zóra srečen upaš do večéra,
Da bo vid'joča nje podoba blaga,
In ko ti že pritêče smrtna sraga,
Se šè zaupljiv k njì poglèd ozéra.

V nebesih nje oči jaz videť menim,
Kadàr predrznem vanje se ozreti,
Dva jezna kêruba z mêčem ognjenim.

Da bi ne žalil je, v vednem trepeti
Bežim jaz revež prèd pogledom njenim;
Nobên mi žar'k v življênja noč ne sveti.

Biló je, Mojzes, têbi naročêno
Peljati v Kanaan krdêlo Juda;
Ak pride srečna, pride ura huda,
Zamišljen si v to opravilo êno.

Od daleč vgledaš zêmljo zaželjêno,
Povrnjena vesêlja je zamuda,
In plačana so pota polna truda,
Srcé otrpne ti razveseljêno.

Pet' ljubeznivost tvôjo in lepôto
Je moj poklic in sámo opravilo,
Doklèr me v grôba ponesó temôto;

Ak gledat' smem obličje tvôje milo,
Za žalostnih nočí in dni samôto
Mi dano je obilno povračilo.

Na jasnem nebu mila luna sveti
Kjerkoli žarki nje so zasijali,
Po zimi se snegá, ledú kristali,
Demánti rôse bliskajo po leti.

Vsi čudeži noči so razodeti;
Stori svetila moč brez té, ki pali,
Da luna jih ko solnce ne razžali,
Da nenevarna je stvarem na sveti.

Ne bojte pesem se, ki jìh prepeva
Tvoj pevec, tí, tvoj ljubi, tvôja mati,
In ki jih pel do zadnjega bo dneva.

Brez té moči, ko lune žarki zlati,
Se v njìh le tvôja cena razodeva,
Pred njimi noče led srcá bežati.

Mars'kteri romar grè v Rim, v Kompostêlje,
Al tjè, kjer svet' Antón Jezusa var'je,
Trsát obišče al svete Lušarje
Enkràt v življênju al Marij'no Cêlje.

V podobah gledat' hrepeni vesêlje
Življênja rajskega. Sled sence zarje
Unstranske glôr'je vtisnjeni v oltarje
Ljubezni verne ohladi mu žêlje.

Ah tàk podobo gledat' me device,
Nebeške nje lepôte senco, sanje
Goljufne, v kterih komaj sled resnice,

Ukàz želj vleče v tvôje domovanje;
Srcé obupa mànj moré puščíce,
Ur krajši tek, tam milši prs zdih'vanje.

Zgodi se včasih, da mahómedani
Praznujejo, budísti v daljni Kini,
Al ljudstva, kjèr šopir'jo se bramini,
En dan z med njími vjetimi kristjani.

Vesêlje unih glasen hrup oznani,
Pojo trobente, píščal k tamburini;
Obhajajo v srcá ga globočini
V samôtnih kotih tí z nočjó obdani.

Bil je tvoj god, glasnò so strune pele,
Obhajali so s petjem ga in plesom
Prijatli in prijatlice vesele;

Jaz praznoval sem z môkrim ga očesom,
V samôti so za srečne dni puhtele
Iz polnega srcá željé k nebesom.

Oči bilé pri njì v deklet so sredi,
Govór'le usta le od njé so hvale,
Roké po sili njé ime pisale,
Hodile so nogé le po nje sledi.

Prepov'd sem dal jim: bogali pogledi,
Molčala usta od podobe zale,
Mir dale so roké, nogé ravnale
Po rok, ust in oči so se izgledi.

Brez upanja ljubezni v svôji zmoti,
Ki se mi pogasíti v srcu noče,
Takó sem dolgo stavil se nasproti.

Ne bogajo me misli, žêlje vroče,
Drevesom, hišam, rekam, hribom poti
Do njé ni njim zastaviti mogoče.

Kadàr prevídi učenost zdravnika,
Da smrti odvrniti ni mogoče,
Ne brani jest' in piti mu, kar hoče,
Z grenkótami ne sili vèč bolnika.

Ko je viharjev sila prevelika,
Togôta njih se potolažit' noče,
Kamòr val žêne čoln, obupajoče
Leteti ga pusté roké brodnika.

Ne bóm več têbe pil, solz grênka kupa
Pogledi, misli in željé goreče!
Vam próstost dam, ker zdravja nimam upa:

Hodite, kamor vedno sljà vas vleče,
Vpijanite od sladkega se strupa,
Ki mi razd'jal srcé bo hrepeneče.

Odprlo bo nebó po sodnjem dnevi
Se 'zvoljenim; svit glôrje ne'zrečêni;
Vso srečo bodo vid'li pogubljêni,
Ki stali bodo tam na strani levi.

Poglèd ta bòlj jih, ko goreči levi
In ko strahovi vsi 'z peklà spuščêni
Bo vstrašil, od njegà naprej podêni
Mirú ne bodo našli v večni revi.

Oči nje od ljubezni razsvetljêne
Smejale so se 'zvoljen'mu naproti,
Bil priča sem njij' sreče ne'zrečêne:

Mi prèd očmi je v najtemnejšem koti
Poglèd ta, brez miru naprej me žêne
V obupa brêzne po brezkônčni poti.

Zabavljivi sonetje.

Al pràv se piše k a ɯ a ali k a f h a,
Se šola novočrkarjev srdita
Z ljudmí prepira starega kopita,
Kdo njìh pa právo trdi, to se praša.

Po pameti je taka sôdba naša:
Ak je od k a f h e k a ɯ a bolj'ga žita,
In boljš' obdelana in bòlj polita,
Naj se ne piše k a f h a, ampak k a ɯ a.

Ak pa po črki boljši jed ne bode,
In závolj črke ne trpi nič škode,
Obhaja taka misel nas Slovence,

Da pravdajo se ti možje znabiti,
Za kàr so se nekdanji Abderiti
V sloveči pravdi od oslóve sence.

Ne bod'mo šalobarde! Moskvičanov,
Gorenjci môji, knjige mi berimo,
In kạr nam všeč bo, úzmat' se učimo
Od bógmejev na meji Otomanov!

Iz kotov vsèh od Skjaptrov do Šamanov
Tak kakor srake gnezda vkùp nosimo
Besede tuje, z njim' obogatimo
Slovenskih novi jêzik Ilir'janov.

Prekósili res bomo vse narode
Najstarši med jeziki jêzik bode,
Ki se iz té čobodre bo naredil,

Ker bomo tàk govórili v Emoni,
Ko žlobodrali so tam v Babiloni,
Ko bil jim Bog je govorico zmedel.

Apêl podobo na oglèd postavi;
Ker bòlj resnico ljubi kàkor hvalo,
Zad skrit vse vprek posluša, káj zijalo
Neumno, káj umetni od nje pravi.

Pred njo s kopiti čevljarček se vstavi;
Ker ogleduje smôlec obuvalo,
Jermenov meni, da imá premalo;
Kar on očita, kòj Apêl poprávi.

Ko pride drugi dan spet mož kopitni,
Namèst' da bi šel dàlj po svôji poti,
Ker čevlji so po gôdi, méč se loti;

Zavrne ga obraznik imenitni,
In têbe z njim, kdor napčen si očitar,
Rekoč: „Le čevlję sodi nàj Kopitar!" —

Sonetje nesreče.

O Vrba! srečna, draga vas domača,
Kjer hiša môjega stoji očeta;
Da b' uká žeja me iz tvôj'ga svéta
Speljala ne bilà, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
Vse, kar srcé si sladkega obeta;
Mi ne bilà bi vera v sêbe vzeta,
Ne bil viharjev notranjih b' igrača.

Zvestó srce in délavno ročico
Za doto, ki je nima miljonarka,
Bi bil dobil z izvoljeno devico.

In mirno plavala bi môja barka;
Pred ôgnjem dom, pred točo mi pšenico
Bi bližnji sosed varoval — svet' Marka.

Popotnik pride v Afrike puščavo,
Stezë mu zmanjka, noč na zémljo pade,
Nobêna luč se skoz oblak ne vkrade,
Po mescu hrepenèč se vleže v travo.

Nebo odprè se, luna dá svečavo;
Tam vidi gnezditi strupêne gade,
In tam brlòg, kjer íma tigra mlade,
Vzdig'váti vidi leva jezno glavo.

Takó mladenča gledati je gnalo
Naključje zdanjih dni, doklèr na poti
Prihodnosti biló je zagrinjalo.

Zvedrila se je noč, zijá nasproti
Življênja gnus, nadlog in stisk ne malo,
Globôko brêzno brez vse rešne poti.

Hrast, ki na tlà vihar ga zimski trešne,
Ko tôplo solnce pomladanjsko seje,
Spet ozelenil sem ter tjè bo veje,
Naênkrat ne 'zgubi moči poprešne;

Al vènder zanjga ni pomoči rešne;
Ko spet znebi se gôzd snegá odeje,
Mladik le malo al nič vèč ne šteje,
Leží tam rop trohljivosti požrešne:

Tak siromak ti v bran, sovražna sreča,
Stoji, ki ga iz visokosti jasne
Na tlà telebi tvôja moč gromeča;

Ak hitre ne, je smrti svest počasne,
Bolj dan na dan brli življênja sveča,
Doklèr ji reje zmanjka, in ugasne.

Komùr je sreče dar bilà klofuta,
Kdor je prišèl ko jaz pri nji v zamero,
Ak bi imel gigantov rok stotero,
Ne spravi vkùp darov potrebnih Pluta.

Kjer hodi, mu je s trnjem pot posuta,
Kjer si poišče dom, nadlog jezéro
Nabêre se okrog in v êno mero
S togôtnimi valmí na stene buta.

Okrog ga drvità skrb in potreba,
Miru ne najde revež, ak preiše
Vse kraje, kar jih stròp pokriva neba;

Še le v pokoju tihem hladne hiše,
Ki pelje vanjo tèmna pot pogreba,
Počije, smrt mu čêla pot obriše.

Življênje ječa, čas v nji rabelj hudi,
Skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
Trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
In kès čuváj, ki se nidkár ne vtrudi.

Prijazna smrt, predolgo se ne múdi:
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
Ki pelje nas iz bolečine mesta
Tje, kjèr trohljivost vse verige zgrudi;

Tje, kamor moč pregánjavcev ne seže,
Tje, kamor njìh krivic ne bo za nami,
Tje, kjèr znebi se člôvek vsake teže;

Tje v posteljo postlano v črni jami,
V kateri spi, kdor vanjo spat se vleže,
Da glasni hrup nadlog ga ne predrami.

Čez têbe vèč ne bo, sovražna sreča,
Iz môjih ust prišlà beseda žala;
Navadil sem se, naj Bogú bo hvala,
Trpljenja tvôjega, življênja ječa!

Navadile so butare se pleča,
In grenkega se usta so bokala,
Podplàt je koža čez in čez postala,
Ne straši vèč je trnjevka bodeča.

Otrpnili so udje mi in sklêpi,
In okamnelo je srcé preživo,
Duhá so vkrótili nadlog oklêpi.

Strah zbežal je, z njim upanje golj'fivo;
Naprej me sreča gladi ali têpi,
Me tnalo nášla boš neobčutljivo. —

Memento mori!

Dolgost življênja našega je kratka.
Kaj znancev je zasula že lopata!
Odprta noč in dan so grôba vrata,
Al dneva ne pove nobêna prat'ka.

Pred smrtjo ne obvar'je koža gladka,
Od nje nas ne odkup'jo kupi zláta,
Ne odpodí od nas življênja tata
Vesêlja hrup, ne pevcev pesem sladka.

Naj zmisli, kdòr slepôto ljubi svéta,
In od vesêlja do vesêlja leta,
Da smrtna žetev vsak dan bòlj dozóri.

Znabiti, da kdor zdàj vesel prepeva,
V mrtvaškem prtu nam pred kôncem dneva
Molčé trobental bo: „m e m e n t o m o r i!"

Matiju Čópu.

Vam izročim, prijatla dragi mani,
Ki spi v prezgodnjem gróbu, pesem milo;
Ločitvi od njegà mi je hladilo,
Bilà je lek ljubezni stari rani.

Minljivost sladkih zvez na svet' oznani:
Kak kratko je veselih dni števílo,
Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo
Up sreče unstran grôba v prsih hrani.

Pokôpal misli visokoleteče,
Željá nespolnjenih sem bolečine,
Ko Črtomir ves up na zêmlji sreče;

Dan jasni, dan oblačni v nôči mine,
Srcé veselo in bolnó, trpeče
Vpokoj'le bodo grôba globočine.

KRST PRI SAVICI.

Uvòd.

Valjhun, sin Kajtimara, bòj krvavi
Že dolgo bije za krščansko vero,
Z Avréljem Droh se vèč mu v bran ne stavi;
Končano njijno je in marsiktero
Življênje, kri po Kranji, Korotani
Prelita napolníla bi jezéro.
Gnijó po polji v bojih pokončani
Trum srčni vojvodi in njìh vojščaki,
Sam Črtomir se z majhnim trôpom brani.
Bojuje se najmlajši med junaki
Za vero staršev, lepo bog'njo Živo,
Za Črte, za bogove nad oblaki.
On z njimi, ki še trd'jo vero krivo,
Beží tja v Bôhinj, v Bistriško dolino,
V trdnjavo zidano na skalo sivo.

Še dan današnji vidiš razvalino,
Ki Ajdovski se gradec imenuje,
V nji gledaš Črtomirovo lastnino.
Devetkrat veči množ'ca jih obsuje
In zveste straže krog in krog postavi,
Odvzame up jim vse pomoči tuje;
Visôke odre tamkaj si napravi,
Zidôvje podkopuje, vrata seka;
Ne polastí se njih, ki so v trdnjavi.
Šest mescev moči tlà krvava reka,
Slovenec že morí Slovenca, brata —
Kakó strašnà slepôta je človeka!
Ko niso mèč, sekira in lopata
Jih môgle, lakota nepremagljiva
Preti odpreti grada trdna vrata.
Dalj Črtomir jim reve ne zakriva,
Besede té tovaršem rêče zbranim:
„Ne mèč, pregnala bo nas sreča kriva.
Le malo vam jedila, bratje, hranim,
Branili smo se dolgo brez podpore,
Kdor hoče se podati, mu ne branim;
Kdor hoče vas dočakat' tèmne zóre,
Nepróste dni živet' nočém enake,
Ne branim mu, al jutra čakat' more.
S sebój povabim druge vas junake,
Vas, kterih rama se vklonítí noče.
Temnà je noč, in stresa gróm oblake;

Sovražnik se podal bo v svôje koče,
Le majhen prôstor je tje do goščave,
To noč nam jo doseči je mogoče.
N a j v è č svetá otrôkom sliši Slave,
Tje bómo nášli pot, kjer nje sinovi
Si prósti vol'jo vero in postave.
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
Manj strášna noč je v črne zêmlje krili,
Ko so pod svetlim solncem sužni dnovi!"
Ne zapusti nobêden ga v ti sili,
Molče orôžje svôje vsak si vzame,
Strahljivca v celem ni imèl števili;
Al komaj vrata so odprta, vname
Se strašni bòj, ne bòj, mesarsko klanje:
Valjhun tam s celo jih močjo objame.
Tud' òn se je zanesel na njih spanje,
Prelésti mislil je ozidje grada
In ponevédoma planiti nanje.
Ko svôjo moč najbòlj vihar razklada,
Okrog vrat straža na pomoč zavpije,
In vstane šum, da mož za možem pada.
Ko se neúrnik o povodnji vlije,
Iz hriba strmega v doline plane,
Z deréčimi valóvami ovije,
Kar se mu zoper stavi, se ne vgane
In ne počije préd, da jéz omaga;
Tak vrže se Valjhún na nekristjane.

Ne jenja préd, doklèr ni zadnja sraga
Krví prelita, dòkler njìh kdo sôpe,
Ki jìm bilà je vera čez vse draga.
Ko zór zasije na mrličev trôpe,
Ležé, k' ob ajde žetvi al pšenice
Po njivah tàm leže snopôvja kôpe.
Leži kristjanov vèč od polovice;
Med njimi, ki so padli za malike,
Valjhún zastonj tam išče mlado lice
Njegà, ki kriv moritve je velíke. —

Mož in oblakov vôjsko je obojno
Končala tèmna noč, kar svètla zarja
Zlati z rumên'mi žarki glavo trojno
Snežníkov kranjskih siv'ga poglavarja,
Bohinjsko jézero stoji pokojno,
Sledu ni vèč vunanjega viharja;
Al sômov vôjska pod vodó ne mine
In drugih roparjev v dnù globočine.

Al jézero, ki na njegà pokraj'ni
Stojiš, ni, Črtomir, podoba tvôja? —
To noč je jenjal vôjske šum vunanji,
Potíhnil ti vihar ni v prsih bôja;

Le hujši se je zbudil črv nekdanji,
Ak pràv uči me v revah skušnja môja,
Bòlj grize, bòlj po nôvi krvi vpije,
Požrešniši obupa so Harpije.

Na tlèh ležé slovenstva stèbri stari,
V domačih šêgah vtrjene postave;
V dežéli parski Têsel gospodari,
Ječé pod tèžkim jarmom sini Slave,
Le tujcem sreče svit se v Kranji žári,
Ošabno nos'jo tí po kônci glave.
Al, da te jenja ta skeleti rana,
Ne bóš posnel Katóna Utičána!

Prenêsla pričujoče ure teže
Bi ne bilà let pôznih glava siva;
V mladósti vèndar trdniši so mreže,
Ki v njíh drži nas upa moč golj'fiva,
Kar, Črtomir, te na življênje veže,
Se mi iz tvôjih prejšnjih dni odkriva,
Ko te vodila ni le stara vera
Tje na osredek Blejskega jezéra.

Tje na otòk z valovami obdani,
V današnjih dnevih bóžjo pot Marije;
V dnu zad stojé snežníkov velikani,
Poljá, ki spréd se sprósti, lepotije

Ti kaže Blejski grad na levi strani,
Na desni griček se za gričem skrije.
Dežéla kranjska nima lepš'ga kraja,
Ko je z okolšč'no tá, podoba raja.

Tam v časih Črtomira na otoki
Podoba boginje je stala Žive,
Ki so 'zročêni ji mladenčev stoki,
Ki so ji, ve dekleta ljubeznive,
'Zročêni vaši smehi, vaši joki,
Orôžja, ki so nam nepremagljive. —
Tam bog'nje vêžo Staroslàv in lepa
Njegova hči odpira in zaklepa.

Hči Bogomila, lepa ko devica
Sloveča Hêro je bilà v Abídi,
Nedolžnost vnema ji oči in lica,
Lepôte svôje sáma le ne vidi,
Priliznjena mladenčev govorica
Je ne napihne, ji srcá ne spridi.
Spolníla komaj je šestnajsto leto;
Srcé mladó ni za nobên'ga vneto.

Darí opravit bog'nji po navadi
Prinêse Črtomira làhka ladja,
Od téga, kar rastè pri njêga gradi,
Od čede, žita in novine sadja;

Ko bliža z njimi se devici mladi,
Zadene ga, ko se je nájmanj nádja,
Iz nje očí v srcé ljubezni strela,
Plamén neogasljìv je v njêmu vnela.

O blagor, blagor Črtomir! ti vneta
Je déklica od tvôjega pogleda,
Kak od zamáknjenja je vsà prevzeta,
Kak gleda v tlà, kak trese se beseda!
Ko zárija, ki jasen dan obeta,
Zarumení podoba njena bleda,
In v tvôji rôki rôka nje ostane
Zadržana ji od močí neznane.

Naj pevec drug vam srečo popisuje,
Ki celo leto je cvetlà obema:
Kak Črtomir osredek obiskuje,
Kak ôče omladí med njima dvema,
Ki ni ko mêni mu vesêlje tuje,
Ki srečna ga ljubezen v prsih vnema,
Pijanost njij'no, ki tak hitro mine,
Pregnana od ločitve bolečine.

Že, Črtomir, je treba se ločiti,
Ne slišiš, kàk glasnò trobenta pôje!
Pripodil s sábo je Valjhun srditi
Požigat bôžje vêže dìvje rôje;

Povsòd vzdigujejo se vere ščiti,
Ki si prejel od matere jo svôje,
Te vere, ki ji deklica ta služi,
Ki zdaj te z njo ljubezen čista druži.

Kak tèžka, britka ura je slovesa!
Stojé po licih jima kaplje vroče,
Objeta sta ko bi bilà telesa
En'gà, spustiti ustno ustna noče,
Si 'z lev'ga ôče, desnega očesa
Jok briše, ki ga skriti ni mogoče,
Ko vidi v táko žalost nju vtopljêne,
In da tolažbe zanje ni nobêne.

Bi spomnil njima zmage večno slavo,
Ak bi, da jo doséči moč je, sodil;
Al preveliko trumo je čez Dravo
Po Kokri dôli v Kranj Valjhun pripodil.
Se možu zdi, da grè le v smrt krvavo,
Brez da bi vero, brate osvobodil. —
List pride, kàk vasí in vêže bôžje
Goré; — čas, Črtomir, je vzet' orôžje.

In šèl je boj boj'vàt brez upa zmage,
In skazal se je korenine prave,
Kjer suče mèč, na čêlu smrtne srage
Ležé sovražnikov truplà krvave

Mrtvìh al izdih'jóčih duše drage;
Vendèr ne mèč, ne moč gradú trdnjave
Bogov ne more rešit' slavnih staršev
In ne pred smrtjo ohranít' tovaršev.

Premagan pri Bohinjskem sam jezéri
Stoji naslonjen na svoj mèč krvavi,
Z očmi valov globôki brêzen meri,
Strašnè mu misli rojijo po glavi,
Življênje misli vzet' si v slepi veri;
Al nekaj mu predrzno rôko vstavi, —
Bilà je lepa, Bogomila, tvôja
Podoba, ki speljala ga je 'z bôja.

Enkràt videt' želi podobo milo,
Pozdravit' prejšnjega vesêlja mesto;
Al srečno je prestala časov silo,
Al njeno mu srcé še bije zvesto,
Al morebít' pod hladno spi gomilo,
Al premagavec mu je vzel nevesto,
Al živa al mrtvà je, 'zvedet' more,
Ločiti préd se iz svetá ne more.

Znan ribič priveslá od une stráni,
Opomni ga, kak sam sebè pozabi,
Kakó povsód ga iščejo kristjani,
Kak z vjetimi Valjhun srditi rabi,

Prijazno dàlj mu tàm ostati brani,
Stopiti k sêbi ga v čolnìč povabi,
Da ga pripelje v varniši zavétje;
Vda Črtomir se v to, kar ribič svet'je.

In brž veslata v kônec ta jezéra,
Kjer bistra vanjga pribobní Savíca;
Ker srečen veter nji' roké podpéra,
Čolnìč leti ko v zraku urna ptica.
Se ribič po sovražnikih ozéra,
Čoln vstavi, kjèr je gosta senc temníca. —
Ker se mu zdi, da lákota ga grudi,
Junaku, kar je v torbici, ponudi.

Želí dat' Črtomir mu povračilo,
Al v vôjski d'narji so bilí razdani;
Da Staroslav, se spomni, z Bogomilo
Mu v skrivnem kraju tôvor zláta hrani,
Nju poiskati, dá mu naročilo,
In dá mu prstan sámo njima znani,
Da bo pri njima storil mu resnico; —
Prinêsti zláta rêče četrtníco.

Po Bogomili prašat' mu ukaže:
Al gleda svètlo solnce, je še živa,
Al so obvar'vale jo môkre straže,
Al prèd sovražniki drugéj se skriva,

In kod najvarniši se pot pokaže
Tje, kjèr zdaj draga deklica prebiva?
Pri slapu čakal jutro bo Savíce
Vesele ali žalostne novice.

Slap drugo jutro mu grmi v ušesa,
Junak premišlja, kàk bolj spodaj lena
Vodà razgraja, kàk bregove stresa,
In kàk pred njo se gôre ziblje stena,
Kak skale podkopuje in drevesa,
Kak do nebes leti nje jeze pena. —
„Tak se zažêne, se pozneje vstavi
Mladenič", Črtomir pri sêbi pravi.

Zbudi ga 'z misel tèh mož govorica,
Ki bližajo se z blagom obložêni,
Spozna koj ribiča poštêna lica;
Neznàn mož pride po stezì zelêni;
Talar in štola, znamenja poklica,
Povesta mu, da služi Nazarêni.
Po mèč bi desna se bilà stegnila,
V ti priči se prikaže Bogomila.

„O, sèm na srce môje, Bogomila!
Skrbí je kônec, žalosti, nesreče,
Se trese od vesêlja vsaka žila,
Kar gledam spet v obličje ti cveteče;

Naj brije zdaj okrog viharjev sila,
Naj se nebo z oblaki preobleče,
Ni mêni mar, kar se godi na sveti,
Ak smejo srečne te roké objeti.“

Iz njêga rok izmakne se počasi
In blizu se na prvi kamen vsede,
In v trdnem, ali vènder milem glasi
Mladenču vneťmu rêče té besede:
„Ne združenja, ločitve zdaj so časi,
Šel náj' vsak sam bo skoz življênja zmede;
Da b' ênkrat se sklenile poti náji,
Me tukaj vidiš zdaj v samôtnem kraji.

Povedať moram ti, da sem kristjana
Malikov zapustila vero krivo,
Da je bežala ta, k' ob solnci slana,
Da dal krstiť je ôče glavo sivo,
Soséska je Marije službi vdana
V dnu jézera vtopila bog'njo Živo.
Kakó prišlà k resnice sem pogledi,
Moj Črtomir, v besedah kratkih zvedi:

Večkràt v otoka sem samotnem kraji,
Ko te je ladja nêsla pròč od mêne,
Si mislila, al bo ljubezen naji
Prešlà ko val, ki veter ga zažêne,

Al hrepenečih src željé najslaji
Ogasil vsè bo zêmlje hlad zelêne,
Al mesta ni nikjèr, ni zvezde mile,
Kjer bi ljubeče srca se sklenile.

Te misli, ko odšèl si v hude bôje,
Mirú mi niso dale vèč siroti.
V nevarnosti življênje vedet' tvôje,
Zaprte vsè do têbe videt' poti,
Ni ved'lo kám se d'jati srce môje,
Tolažbe nisem nášla v taki zmoti,
Obupala sem skôraj tákrat reva;
Kak sèm želela v nôči ti svit dneva!

En dan sem prašat šlà po vôjske sreči,
Al skozi se še ni sklenila z vami;
Učil ljudí je mož bogaboječi,
Duhovni mož, ki zdàj ga vidiš z nami:
Kakó nas vstvaril vse je Bog največi,
Kak greh prišèl na svet je po Adámi,
Kak se je bôžji sin zató včlovečil,
Da bi otél naróde in osrečil.

Da pravi Bog se kliče Bog ljubezni,
Da ljubi vse ljudi, svoje otrôke,
Da zêmlja, kjèr vijó viharji jezni,
Je skušnje kràj, da so naš dom visôke

Nebesa, da trpljenje in bolezni
Z vesêljem vrèd so dar njegove rôke,
Da čudno k sêbi vod' otrôke ljube,
Da ne želi nobênega pogube.

Da vstvaril je ljudi vse za nebesa,
Kjer glôr'ja njêga sije brez oblaka,
Oko ni vid'lo, slišala ušesa
Vesêlja, ki izvoljene tam čaka,
Da spróstenim bo vsèh težav telesa
Se srečnim izpolníla volja vsaka,
Da bodo tamkaj bôžji sklêpi mili
Te, ki se tukaj ljubijo, sklenili.

Ko šlà domu sem združbo naj'no v glavi,
Me mož, ki me je ta uk učil, doíde,
Prijazno v svôji šêgi me pozdravi,
Povê, da préd je štet bil med Druíde,
Da preobrnil se je k veri pravi,
Da v naše kraje oznanvàt jo pride;
Ker so vasi bilé mu krog neznane,
Z menoj itì želi, ker noč postane.

Domà očetu, mêni razodeva,
Kar prérok'vali nékdaj so preroki,
Kak, kàr grešila sta Adam in Eva,
Na križu operó krvi potoki,

Popiše nama strah sodnega dneva,
Vse čudeže, ki vere so poroki,
Kar vedet' treba je, 'zloži po vrsti,
Ker svà mu vse verjela, naju krsti.

Al êna skrb me je morila vedno,
Da tí med njimi si, ki Bog jih črti;
Večkràt sem v sanjah vid'la glavo čedno
Bledó ležáti na mrtvaškem prti;
Sem trepetala zate uro sledno,
Da bi nebes ne zgréšil v britki smrti.
Mož bôžji mi bolnó srce ozdravi,
Ker, da zamore vse molitev, pravi.

Kolíkokrat sem odtod v samôti
Klečala, klícala pomoč Marije:
‚Zavreči v jezi ga, moj Bog, ne hôti,
Ker v zmoti žali te, ne 'z hudobije,
Ne dàj v oblast sovražni ga togôti,
Pred njo naj milost tvôja ga zakrije!'
In čudno te je tisto noč ohranil,
Ko ni nobên tovar'š se smrti vbranil.

Iz spanja svôj'ga, Črtomir, se zbudi,
Slovó dàj svôji strašni, dolgi zmoti,
Po potih se noči temnè ne trudi,
Ne stavi v bran dalj bôžji se dobroti,

In njene milosti dni ne zamudi,
Da sklenete se ênkrat naj'ni poti,
Ljubezen brez ločitve da zazóri
Po smrti nama tàm v nebeškem dvori."

Črtomir.

„Kak bóm povrnil, Bogomila draga,
Ljubezen, skrb, kar si trpela zame?
V vesêlji skôraj mi srcé omaga,
Ki v njêmu tvôja ga ljubezen vname,
Doklèr krvi ne vtêče zadnja sraga,
In grôba témna noč me ne objame,
Ti sužno môje bo življênje célo,
Ti gospoduj čez vero, misli, delo.

Kakó bi mogel têbi kaj odrêči,
Storiti téga nè, kar boš želela!
Al zmisli ran, ki jih Valjhuna mêči
So stórili in p'šic njegovih strela,
Kaj videli krví smo v Kranji têči,
Kristjanov tvôjih vsa prevdari dela,
In mi povej, al ni Črt nàjbolj jezni
Njih Bog, ki kličeš ga Bogá ljubezni?"

Duhovni.

„Po celi zêmlji vsèm ljudem mir bodi!
Takó so peli angeljcev glasovi
V višavah pri Mesíjesa prihodi;
Da smo očeta ênega sinovi,
Ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi,
Da ljúbit' mor'mo se, prav' uk njegovi.
Valjhun ravná po svôji slepi glavi,
Po bôžji volji ne, duhovni pravi."

Črtomir.

„Ljubezni vere in mirú in sprave,
Ne branim se je vere Bogomile,
Vem, da malike in njih službo glave
Služabnikov njih so na svet rodile,
V njih le spošt'val očetov sem postave,
Al zdàj ovrgle so jih vôjske sile.
Ak sklene me s teboj krst, Bogomila,
Kdaj bo zakona zveza me sklenila?"

Bogomila.

„Odločeni so roži kratki dnovi,
Ki pride nanjo pomladanjska slana,
Al v cvetji jo zapadejo snegovi;
Tak mladi deklici, ki zgodna rana

Srcé ji gloda, vsmrti mir njegovi,
Le kratka pot je skoz življênje dana;
Al je za majhen čas se združiť vredno,
Da bi ločitve spet se bala vedno?

Da bi od smrti rešil te nesrečne
In tamkaj mili Bog v nebeškem raji
Z menoj te, dragi, sklênil čase večne,
Pustila v némar sem željé najslaji,
Pustila v némar dni na svetu srečne,
Sem odpovedala se zvezi naji; —
Je vslišana bilà molitev môja, —
Ne smem postati jaz nevesta tvôja.

Bogú sem večno čistost obljubila
In Jezusu in materi Mariji;
Kar doživela let bom šè števila
V željá britkosti, v upa rajskem siji,
Nobêna me ne bo premôgla sila,
Bilà da svôjemu, svetá Mesiji,
Nebeškemu bi ženinu nezvesta;
Nikdár ne morem tvôja biť nevesta!" —

Duhovni rêče med besede take:
„Zakóna sreče ta vživáť ne more,
Kdor dela môjim, tvôjim je enake
Predrznil v časa se sejáť razore,

Druíd sem z zmoto jaz slepil rojake,
Ak bi ne bil dajál tvoj mèč podpore,
Kdaj vgásnila bilà bi kriva vera,
Bi vdova ne bilà žen marsiktera!

Tvoj pot je v Oglej, da polóžil nate
Roké bo patriarh, ak duh te žêne,
Ko si pogubljal jih, oteti brate,
Duhovnega te storil bo ko mêne.
V dežélah jutra čakajo bogate
Te žetve, ne zamudi je nobêne,
Le hitro v Oglej, tjè do patriarha,
Da posvetí te mašnika, duš var'ha."

Črtomir.

„Prav praviš, da ne smem jaz upat' sreče,
Ki vedno je in bo sovražna mêni:
Dosegel ôče zmage ni sloveče,
Končal življênje v vôjski je 'zgubljêni,
Odšlà je mati komaj sponam ječe,
Že davno jo pokriva gròb zelêni.
Osréčit' hoče me ljubezen sladka,
Al kàk sladkost bilà je njena kratka!"

V deželi kòj trobente glas zapôje,
Od Bogomile drage mêne loči,

Júnaško bíli smo z Valjhunom bôje,
Vesele zmage dan nam ne napoči,
Pomóril mèč je vse tovar'še môje,
Beg je moj up, gôzd je moj dom prič'joči.
Nespametna bilà bi z mano zveza,
Ki me preganja vedno sreče jeza." —

Bogomila.

„Ljubezni prave ne pozná, kdor meni,
Da vgásniti jo more sreče jeza;
Gorela v čistem, v večnem bo plameni
Zdaj in ko mi odpade trupla peza;
V zakonu vènder brani sad mi njeni
Vživáti z Bogom trdniši zaveza.
Odkrila se bo têbi unstran grôba
Ljubezni môje čístost in zvestôba.

Da bodo znani bôžji jim obeti,
Jih oznan'vàt pojdì v slovenska mesta;
Kar dni odločenih mi bo na sveti,
Bogú in têbi bom ostala zvesta,
V nebesih čákala bom pri očeti
Čez majhen čas deviška te nevesta,
Doklèr žalujejo po têb' oteta
Krdéla, prideš k mêni v mesta sveta."

Izmèd oblakov solnce zdaj zasije,
In mavrica na bledo Bogomilo
Lepôte svôje čisti svit izlije,
Nebeški zór obdá obličje milo;
Jok, ki v očí mu sili, komaj skrije,
Da ni nebo nad njim se odklenilo,
Da je na svetu, komaj si verjame,
Tak Črtomira ta poglèd prevzame.

Ko je minul, kar misli, da bo v sili
Zlatá mu treba, si od mož ga vzame;
Dar rib'ču dá, njim, ki so ga nosili;
„Kar Staroslàv zlatá še hrani zame,
Daj ga sirotam," rêče Bogomili,
Se bliža ji, presrčno jo objame,
Molčé podá desnico ji k slovesu,
Solzé stojijo v vsakem mu očesu.

„O čakaj, mi dopolni prôšnjo êno!
Pred ko se ločva", Bogomila pravi,
„Da mi v skrbeh ne bo srcé vtopljêno
Da lažej se britkosti v bran postavi,
Pred ko greš v Oglej čez goró zelêno,
Se pričo mêne odpovej zmotnjavi,
Doklèr te posvetí krst, se zamudi,
Vodà je blizu in duhovni tudi."

Molčé v to prôšnjo Črtomir dovóli,
Z duhovnim bliža slapu se Savíce;
Molitve svete mašnik, on z njim móli,
V imenu krsti ga svetè trojice.
So na kolenih, kar jih je okoli,
Se od vesêlja svet' obràz device,
Ki je bilà podpora vere krive,
Je opravljála službo bog'nje Žíve.

Razlagajo, ko pride v Akvilêjo,
Mu sveta pisma prosta zmote vsake,
Postane mašnik, v prsih umrjêjo
Nekdanji upi, med svôje rojake
Slovence gre, in dalje čez njih mêjo,
Do smrti tam preganja zmot oblake. —
Domu je Bogomila šla k očetu,
Nič vèč se nista videla na svetu. —

Opómbe.

Valjhún, od latinskih pisarjev Valhunus in Valdungus imenovan, je bil koroški vojvoda in poseben preganjavec nejevernikov. Že njegov oče Kajtimár (Chetimarus) si je veliko prizad'jal, da bi krščansko vero razširil po Korotanu in Kranju; ali Slovenci so se stare vere trdó držali in kristjane, posebno pa misijonárje preganjali. Poglej Valvazorja „Ehre des Herzogthums Krain“ VII. bukve, 2. poglavje.

Avrélij, Dróh (Aurelius, Drohus), dva poglavarja nejevernikov. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

Žíva, bóginja ljubezni, slovenska Venera.

Párski Têsel. Tesel (Tassilo), parski vojvoda, je Valjhuna, ki so ga bili Slovenci v prvih letih vojvodstva iz dežéle spodili, s tremi trumami vojščakov nazaj pripeljal in jim ga zopet vsilil. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

DOSTAVEK.

Vso srečo ti želim.

Deklè s svetlìm očmí!
Enake têbi ni;
Gori, gorelo bo
Srcé za té samó.
Vso srečo ti želim,
Naj bo z menoj al z njim.

Ko prèd menoj stojiš,
Sijati mi pustiš
Oči nebeško luč,
Ki vsèh src íma ključ,
Vso srečo ti želim,
Deklè, z menoj, ne z njim.

Ko pa obračaš prèč
Nalàšč obràz cvetèč,
Poglèd tvoj sèm ter tje
Po njêm ozira se,
Vso srečo ti želim,
Z menoj ne, ampak z njim.

Ko môje žalostne
Zbudé te pesmice,
Pustiš post'ljo gorkó,
Nastavljaš njìm uhó,
Vso srečo ti želim,
Deklè, z menoj, ne z njim.

Ko tí pa drugi dan
Pozabiš môjih ran,
Te vidim z njim kremljàt',
Sladkó se posmeh'vàt',
Vso srečo ti želim,
Z menoj ne, ampak z njim.

Ko mislim, kàk bi bil
Jaz srečen, ak ovil
Krog pasa bi roké,
Te stisnil na srcé:
Vso srečo ti želim,
Deklè, z menoj, ne z njim.

Ko v plesu se vrtiš,
Na prsih mu sloniš,
Od rok obséžena
Z rokam' obsegaš ga,
Vso srečo ti želim,
Z menoj ne, ampak z njim.

Ne sme več bit' takó.
Daj ênemu slovó,
Bolj' je nesrečen bit',
Ko srečo z njim delit'. —
Vso srečo ti želim,
Naj bo z menoj al z njim.

Nuna in kanarček.

Nuna.

„Vesela pomlád se zbudila je spet,
Moj ptiček, preljubi kanarček!
Ak mika v zelêni te gôzdek letét',
Ne branim ti, ôkno ti hočem odprét'.
Poišči si gnezdece, parček —
Zapústi Ignac'je samôto
In próstosti vživaj sladkôto."

Kanarček.

„Bi zlêtel iz célice ptiček vesel
Na srečnih otokih Kanarskih,
Kjer rod se očetov je môjih začel,
Kjer vedna pomlád je, ni gróma ne strel,

Ne sliši šum sáp se viharskih,
Kjer slana, sneg, toča ne pada,
Zaláz'vati nas ni navada.

Premrzle so v gôzdih mi vaših rosé,
Prehitro pomlád pri vas mine;
Viharska poletja so, zime hudé,
In ptice kragulji, lisice moré,
Leteče, lazeče zverine,
Mladenči pri vas za njih glave
Nastavljajo skrivne nastave.

Sem v ptičnici rôjen in v cél'ci zrejèn,
Samôte, pokója navajen;
Le têbe sem, deklica, ljúbit' učèn,
Od sreče togôtne bil nisem tepèn,
Od tvôjih sem rok le bil glajen —
Kak bi se navadil trpeti,
Kak žível bi zunaj na sveti!

Nuna.

„Pač res je, kar pôješ, — pri mêni tedàj
V ti célici nunski ostani!
Ti stregla in pela bom, kakor do zdàj,
Odpevaj mi, ljubček, krog mêne skakljàj,
Mi zláto dovoljnost ohrani!
Le célico náj'no zapriva,
Prostósti svetá ne želíva!"

Zarjavéla devica.

V tridesetem d'víčica
Reva še samíčica
Prebritkó je stókala,
Milo, milo jókala:

„Oj me, oj me, vbóžica
Sem cvetlà ko róžica,
En'mu blà sem mílija,
Ko dišeča lílija.

Srce se mu vnelo je,
Mu zvestó gorelo je,
Me prevzetnost zapeljá,
Nisem rêkla n e al d á.

Ptìč zijalast priletí,
Na liman'ci obvisí;
Fántič ga ne gre lovit,
Misli boljši lov dobit'.

'Ztrebi se počasi ptìč,
Prazen gre domu fantìč,
Gre z objokanim' očmí,
Vjel da lep'ga ptička ni.

Čákala sem boljšega,
Čákala sem goršega,
Dòkler me pozabil je,
Z drugo se obabil je.

Tekel čas je mladih dni,
Póme b'ló nikogar ni;
Stara sem samíčica,
Zarjavéla d'víčica."

Svarilo.

Ondán si začéla,
Otròk pred, cvetét',
Že róž'ca si céla,
Si hvala deklét.

Mladenče že vnémaš
Z nevarnim' očmí,
Jih Rêz'ki prevzémaš,
Ji delaš skrbí. —

Das' vinček je kísel,
Z vodico nalit,
Zaljúbljena mísel
Jih vódi ga pit.

Krog têbe slepári
Se škric iz štacún,
In dohtar ta stari,
Oskúben kopún.

Ofcirček se vstavi,
Te praša, od kód,
Skrivàj te pozdravi
'z kanclije gospód.

Klobúka ne vzdígne,
Se módro drží,
Z očmí le pomigne,
Se ljúb'ce bojí.

Ljubézni se braniš,
Nje môči si kós,
Ti druge le raniš,
Jih vódiš za nós.

Je lépa b'la včéraj, —
Al' danes več ní.
Predólgo ne 'zbéraj:
Čas, Pep'ca; hití. —

Sveti Senán.

Zató, da b' od ženskih ne bil zapeljan,
Podal na otòk se je sveti Senán;
Valovi šumijo okrog in okrog,
Otòk ni dotaknjen od ženskih bil nog.

Na morji se vzdigne prav vêlik vihar,
Vse kliče svetnike na pómoč mornar;
Strašnó se valovi, vetrovi tepo,
In strele letijo, gróm trese nebo.

Tje barko k otoku vihar pridrvi,
Z nje déklica stopi z nebeškim' očmí —
Dve skal'ci vzdiguje strah prsi mokré,
Senánus je zmoten, se d'jat' kam ne vé.

„Vihar me pridrvil je sèmkaj do vas,
Pod streho vzemite me, oče, ta čas,
Da se posušim, in prosite Bogá,
Da pošlje drug veter, da vrême nam dá.“ —

„Za vrême“, ji rêče, jaz hočem molít',
Na tem pa otoku ne smeš se mudít';
Menìh sta in ženska nasprotne stvarí; —
Le hitro od tod proč, ker se že mračí!“

Poklekne in prosi za vrême Bogá,
Poléžejo kòj se valovi morjá,
In luna zasije, zvedrí se nebó; —
Proč deklico môkro vetrovi nesó.

Senánu se sanja potèm vse nočí
Od deklice nedrij, od njenih očí,
Da v smrtno bolezen pogreznil jo mraz,
In da jo spovedat' zamudil je čas.

In kàdar víhar spet na morji bučí,
Po barki ozira se s skrbnim' očmí;
Ak žensko pridrvil vihar bi tje v stran,
Pod streho bi vzel jo, spovedal Senán.

Tam čaka zastonj in zastonj se kesá;
Nazaj med ljudí se Senánus podá.
Od tod se menihi ženstvà ne bojé,
Za dušo in truplo njih radi skrbé.

Od zidanja cerkve na Šmarni gôri.

I.

Deklica.

„Zašlà sem in stezé ne vem,
Naprej ne vem, nazaj ne smem;
Puščavnik, vas sam Bog naprot'
Poslàl mi je pokazat pot,
Pokazat pot na strmi grad,
Na strmi grad, gradník kjer mlad,
Kjer mlad gradník bolan leži;
Da ga tak dolgo k mêni ni,
Ki 'zvôlil ízmed vsèh deklet,
Obljubil me je v zakon vzet'."

Puščavnik.

„O lepa hčer, o lepa hčer!
Počij pri mêni en večer,
Lej, bliža se že tèmna noč,
In péšat' vidim tvôjo moč."

Deklica.

„O ne mudite me nikar!
Nočí in truda mi ni mar,
Počivat', spati ne pusté,
Mi ne pusté skrbi grenké.“

Puščavnik.

„O pòjdi z mano na moj dóm!
Razlega po goràh se gróm,
Poglej oblakov čudni ples,
Kakó vihar buči skoz les.“

Deklica.

„O ne mudíte me nikar;
Naj treska gróm, buči vihar!
Vihar oh hujši, bòlj strašán
Po srcu r'jôve noč in dan.“

Puščavnik.

„Poslušaj, deklica, svèt moj,
Ostani tukaj vsaj nocoj;
Lej, predno prideva do vrat,
Odšèl čuváj bo nama spat.“

Deklica.

„O ne mudíte me nikar;
Če slišal mene bo vratar,
Ki mu odprla tol'kokràt,
Poslal odpret mi bo enkràt.“

P u š č a v n i k.

„Ostani, hči, tvoj mlad gradník,
On ni bolnik, ampàk lažník,
On slišal trkanja ne bo,
Ker sládko spi z mladó gospó.“

D e k l i c a.

„Ubij te gróm, devištva tat!
Že sedem mescev hodim mat';
Bog ti gradník zanêsi mlad,
Od têbe nosim greha sad!“

Ko té besede 'zgovorí,
Po tlèh se zvrne, omedlí, —
Zvijè fantíček se od nje,
Al ôna se več ne zavé.

II.

Na majhni trati sredi rož
Grob zjutraj koplje sveti mož.
Gre mimo mlad' gradník na lov,
Otročnico, grob gleda nov.
Puščavnikovo kupit vest,
Cekinov vzame polno pest:
„Kar ímam s sábo“, pravi, „ná!
In molči, da ne zvé gospá.“

Puščavnik.

„Nikar, nikar, žlahtnî gospód,
Da greha vaš ne plača rod!
Za svete maše dajte d'nar,
Sirotam dajte bôgat dar,
Da duši, ki je v vicah zdàj,
Pomagajo v nebeški ràj,
In síneka, ki je na svet
Prišèl, rediva sedem let;
Ko spolni leta ta, se z njim,
Se z njim podal bom v šole v Rim."

III.

Gorjé, gorjé, gradník nezvest,
Kakó te pêče huda vest!
Krivic maščʼvavec, večni Bog,
Obilno pošlje ti nadlog:
Zaprto žêne je teló,
Skrbi te starost brez otrok,
Graščino dati tujcem 'z rok.

Ko je pretêklo dvajset let,
Puščavnik pride 'z Rima spet,
Iz Rima pride mašnik mlad,
Ki bil je star'ga greha sad.

Domà leži gradník bolan,
Puščavnik rêče mu en dan:
„Skrbí vas grad, blagó, gospód,
Ker z vami vgasnil bo vaš ród.
Mariji grad svoj dajte v last,
Zidájte cerkev njì na čast,
Da bo maš'vàl v nji sin za vas,
Sem hôdil romar vsaki čas.“ —

Mariji dal je grad svoj v last,
Je zidal cerkev njì na čast,
V nji sin je zanjga mašo bral,
In mater svôjo 'z víc jemal.

Kjer bil je strmi grad nekdàj,
Je cerkev Šmarne gôre zdàj.

Šmarna gôra.

Vi, ki hódite na sveto
Šmarno gôro, blagor vàm!
Hvalit mater v nébo vzeto;
Al gorjé odlášavcam,
Ki tak dušo svôjo črt'jo,
Da it' opusté pred smrtjo
Roženkranc in litanije
Môlit, hvalo pet Marije.

Kadar v nôči ure svôje
Spolni vsèh svetnikov dan,
Dòkler zjutraj ne zapôje
V čast Marije zvon glasan,
Gôr' na goro — strašno res je —
Mrtvih hodijo proces'je
  Roženkranc in litanije
  Môlit, hvalo pet Marije.

Vsèh stanov so trume plášne,
To se vidi z njih oblék;
Vidijo se štole mašne,
Žida in hodník vse vprék.
„Kdo ste, romarji vi čudni!
Ki zdaj molite netrudni
  Roženkranc in litanije
  In pojête čast Marije?"

„Mi v duhovskem oblačili
Smò sejali seme zmot,
Slepci smo ljudem branili
Sèm na sveto bóžjo pot;
Závolj tega iz vic hod'mo,
Žalostne proces'je vod'mo
  Roženkranc in litanije
  Môlit, hvalo pet Marije.

Romarjev za nami truma,
Ki je ni mogoče štet',
Kristijani so brez uma,
Ki so hôt'li nam verjet';
V vicah delajo pokoro,
Z nami hodijo na góro
Roženkranc in litanije
Môlit, hvalo pet Marije.

Kdor odraščen gre iz svéta
Kranjcev, da ni tukaj bil,
V hiši večnega Očeta
Se ne bo préd veselil,
Dòkler ne dočaka dneva,
Da sem z nami pride reva
Roženkranc in litanije
Môlit, hvalo pet Marije.

Naj tedàj odprè ušesa,
Kdor bo slišal pesem to,
Prèd ko duša od telesa
V smrti se ločila bo,
Sam naj al s proces'jo farno
Pride gôr na gôro Šmarno
Roženkranc in litanije
Môlit, hvalo pet Marije.

Tega, ki na góro hódi,
Bo Marija var'vala,
Da ne bo peklenski zlodi
V smrtni uri zmotil ga;
On bo šèl v nebesa srečno,
Gôri z angeljci bo večno
  Roženkranc in litanije
  Môlil, hvalo pel Marije."

Nebeška procesija.

Osemnajststo in petéro
  Leto gre čez trideset,
Kar prinesel sveto véro
  Jezus Kristus je na svet.

Bog sedí na svôjem stoli,
  S celo je častjo obdan,
Angeljci stoje okoli,
  Bil je Vsèh svetnikov dan.

Z Materjo pri sêbi Sina
  Ima in svet'ga Duhá,
Vsèh nebéščanov družina
  Se je zbrala krog Bogá

Gledat tam proces'jo sveto,
Trumo duš zveličanih,
Iz svetá poprejšnje leto
In iz vic poklicanih.

Krona jim na glavi seje,
Par za parom se vrsté,
V rôkah nos'jo oljke veje,
S pesmami Boga časté,

Na bandêrih jagnje bôžje,
Roženkrance na vratéh,
Pred na zêmlji jim orôžje
Čez hudiča in čez greh.

Duš gre memo — da miljoni! —
Dôsti manjkalo jih ni;
Na komolcu v stolu sloni
Bog, se žalostno drži.

Zdaj bandêro se prikaže
Krištofa Ljubljanskega;
Bog mu vstavit' se ukaže,
Táko pravi, praša ga:

„Kàkor da za beračune
In za kmétiče samó,
Za menihe in za nune
Bil bi vstvaril jaz nebó!

Ti le al kakà pokveka
  Ne gredò v pekèl se gret;
Ni gosposkega človeka
  V sveti ràj že nekaj let. —

Mànj le žalost ta me bôde,
  Ko pogledam trôpič tvoj,
Tí sam nekaj še gospôde
  Vodiš zmerom za seboj.

Veči mesta so krščanske:
  Dunaj, Trst, Pariz in Rim,
Mànj gospôde ko 'z Ljubljanske
  Srenje 'z njìh v nebo dobim.

Druga mesta tud' oltarje
  Imajo in mašnike,
Kaj Ljubljance môje var'je,
  Da njih mànj pekèl požrè?"

„Čast in hvala Têbi bodi!"
  Krištof mu odgovori,
„Menim, da v Ljubljani zlodi
  Ima mànj zató moči,

Ker je revno nje gledišče,
  V njem le smrad, temà in mraz,
Že trohljivo nje plesišče,
  Lakot v njem, napùh, dolg čas.

Kdo rad puste jé kopune,
Drago kislico pijè?
Kdo ime rad v lačne kljune
Starih žlahtnih srak dajè?

Nje strelišče je odročno,
V njem je preberaški ples,
Tam šivarstvo premogočno,
Plev z otrobi tam je zmes.

Torej rajši v bôžje hiše
Je in bo Ljubljančan šèl,
Ko v gledišče na plesiše
Tlako delat za pekèl." —

Satanas skoz luknjo ključa
Gledal in poslušal je,
Brž si 'zmisli zvita buča
Za Ljubljance liman'ce.

Zidat' vdihne jim kazíno,
Káj da je, pove ime;
Žensko, môško v njì mladino
Z materami vred kazé.

Da bi brêzno bòlj ukálo,
Je Možóvu mísel dal,
Da gospôdo bòlj to malo
Na strelišču vkup je zbral.

Rêče zidat' k o l o s ê u m;
  Tam Ljubljančani vsi vprek
Peli bodo mu „Te Dêum“,
  Dą se bo razlegal jek.

K o l o s ê u m pot k nebesom
  Bo zazidal krščen'cam.
Trl tam bo se um s k o l e s o m,
  Nôva Sódoma bo tam.

Se zidálo bo glediše,
  Ko se leto pomladí;
Manjkalo ne bo nam hiše,
  Kjer se Satanas častí.

Čaka te velika sreča,
  Ti Ljubljana spačena!
Tí kasarna boš sloveča
  Satana peklenskega.

Prvi sedež boš hudiča,
  Čez deset let vèč ne bo
Krištof tvoj imèl mrliča,
  Ki je dušo dal v nebo.

Janezu N. Hradeckemu

ob petindvajsetletnici njegovega mestnega županstva.

(27. rožnika 1845.)

Od srčno zaželjênega poklíca,
Ki Têbi 'zročil varstvo je Ljubljane,
Pretêkla je stoletja četrtníca.
Za svôjega rojaka srca vžgane
Je že takràt napolnil up veséli,
Da mestu očétnemu zlat čas nastane.
Up najpredrzniši si spolnil z deli,
Ki jìh pred hitrih let valov togôto
Emone bodo letopisi oteli.
Pregnàl 'z zastavnih bukev si temnôto,
Pod têžkim ključem bogatin ne hrani
Zakladov z nezaúpljivo strahôto.
Roké zdaj pridne, umni zdàj možgani
Lahkó dobé pomoč; da se razprósti
Med vsaki stan obilnost, káj ji brani?
Da tem, ki jìm ne zliva v plôhi gosti
Bogastva sreča, kapljicé bòlj skópe
Do jézera zbero se visokosti,
Pred mnogo si hranilnico Evrope
Jo nam oskrbel Ti s tovarši, ktera
Odvrača révščino in nje nastópe.

Njìm, ki grení potreba let večera,
  Al préd je treščila v njih barko strela,
  Jim z jadri svôjim' plavati zavera.
Naproti T v ô j a je pomoč hitela,
  Z dobrótljivosti zborom si načinil,
  Da jih podpira mestna srenja cela.
Da bi v samôti revež ne poginil,
  Da bràt pomagal bratu bi 'z nesreče,
  Občinsko hišo vbogim si vlastnínil.
Kak T v ô j e je biló srce goreče
  Za čast in prid in blágorstvo Ljubljane,
  Ljubljane, ljubice nebes in sreče!
Ozrì se na snežníkov velikane,
  Ko jìh najmlajši žarek zôre zlate
  Pozdrávi, k' iz iztoka posťlje vstane;
Dalèč okrog poglej ravní bogate,
  Visôcih žít na njìh poglej valove,
  Nje reke breg, okrog zelêne trate;
Poglej nje čvrste, bistrih glav sinove,
  Ki vnema v srcih se jim žêlja sveta,
  Obrniť v dóma čast vseh zgod osnove;
In zvestosrčne nje poglej dekleta,
  Lic rajski zór, očí poglej nebesa
  In sramežljivost, ki je varh njih cveta;
Obrni na nje méstnjane očesa,
  Kak ljubijo poštênost in pravico: —
  Vesêlje v prsih T i srcé pretresa.

Al grda delala pošast krivico
Je méstnjanom in mesta je lepôti
Pokrivši s siv'ga plašča nas temníco.
Bežáti moraš, hôti al ne hôti,
Si mislil si, ko si se dela lotil,
S cesarsko pomočjó dat' strah mokrôti.
Brijáreja storóčnega si vkrotil,
Močírje vekoletno je pregnano,
Meglò slovó si vzét' od nàs zarotil.
Z mostovi zaljšaš nôvimi Ljubljano,
Bogastva víre nôve ji odpiraš,
Srcé za celo je dežélo vžgano.
Kmetijske družbe ud nje zbor podpiraš,
Podpiraš z njim domače Ti „Novice",
Zahvale vsèh Slovencev si nabiraš,
Ki bratov tihotíjo zabavljíce,
Da smo zares mi Kranjci pozabili
Že Slave matere, nje govorice,
Ki stala v bran je Atilovi sili,
Ki preživela mnoge je naróde,
Ki naj naprej ohrani Bog jo mili!
Zato naj Ti zahvala naša bode,
V del Tvôjih naj spomin Ti tá bo čaša,
Pij, Domorodec, zdravje 'z té posode!
Naj Tvôjih dni število se naraša,
Naj vse britkosti Têbi Bog odvrne,
Vseh méstnjanov je in je prôšnja naša.

Podobo T v ô j o, ki se zdàj odgrne,
Častí naj pôzni vnuk, N e p o z a b l j í v i,
Ko davno bomo róp mi zêmlje črne,
Ki klíčemo iz srca: B o g T e ž í v i!

Ljubezen tiranija.

Vi, ki vam je ljubezni tiranija
Neznana bòlj ko so studenci Nila,
Vi, ki samó vestè, kaj posodila
Nesó, kaj híše, polje, kaj kupčija!

Iz vas si marsikteri glavo vbija,
Al pôjem res brez upanja plačila,
Gotovi, da bi je ne omečila
Labudova 'z prs môjih melodija.

Povejte vi mi, slepi modrijani!
Al trud'jo za dobiček, za petíco
V Ameriki se črni Afrikani?

Dal v hujši služnost me je bog s puščíco,
Kakòr trpé med Turki jo kristjani; —
Kogá nek' ímam upati pravíco! —

Mihu Kastêlcu.

B'le zapuščêne so Parnasa trate,
Mah, ljuljka in osát ob krajih, v sredi,
Na njìh so 'zgúbili Kamén se sledi,
Molčali so glasovi lire zlate.

Vabíle Kranjce sence so košate,
Stezíce zložne, cvet dišèč po medi,
Sad brez potú; zapléč'vat so po redi
Hodili mèd Muz nemških zbrane svate.

Ti si nas zbudil, zbral ob hudem časi;
Roké zaraščene trebíti jele
Prostore na domačem so Parnasi.

Že vid'jo mesta se na njem vesele,
Že slišijo se pesem sladki glasi,
Pognàl je cvet, méd nosijo „Čebele"! —

Zopet izdajavcu Volkmerovih fabul in pesem.

S Pompeja premagavcem: „*καὶ σύ, υἱέ!*
Kaj tudi ti v nesreči mêni dane,
O sin, zarastle že odpiraš rane,
Da spet iz njih rudeča kri mi lije!

Al tvôja rôka mę na novo bije?
Kaj môja bolečina te ne gane?“ —
Ko bere pesmi Volkmera neslane,
Slovenska Štir'ja, tvôja mati, vpije.

Tvoj besednják smo radi vsi sprejeli;
Častil je Aristarh, ne priliz'vavci,
Prihodnjih časov up v mladenča deli.

Zdaj nosiš vel'ki zvônec med nemšk'vavci;
Slovenci v trojni kličejo deżéli:
„Gorjé, gorjé, gorjé mu izdajavci!“ —

Gospodu Izmajlu Sreznjevskemu

v spomin vel'kega tedna leta 1841.

Si slovenskega rodú,
Te ne prašam, kam, čemú;
Kadar boš prišel domú,
Sin neumrjoče Slave,
Spomni bratov se krog Save!

Slomšku,

ko je bil na svétlo dal „Devištvo".

Ker stara para zlómek
Devištva prêveč vzel,
Je njêga mlajši, Zlómšek,
Prodajat' ga začel.

Puščíčarjem.

1.

Puščíčica brez žêla
'Z debelega je čêla.

2.

Puščíčar naj imá glavíco zvito;
Terzít neslan je, kdòr ima zabito.

Pesmam od močvirskega posušila.

„Kjé, prašáte, meglé Ljubljanske vir je,
Kar naše posušêno je močvirje?“ —
„„Rodíjo nam oblake zdàj meglene
Od posušíla pesemce vodene.““

Glosátorju.

Tam Kranj'c se košatí, vseh Kranjcev je orakelj,
Že dvakrat je poslal nam dneva polhen žakelj.

Čudni dehúr.

V Ljubljani je dehúr, ki noč in dan žre knjige,
Od sêbe pa ne dá najmanjši fige.

Répiču.

V Ljubljani je možìč,
Ki misli, da je ptìč;
Pa je le ptiča kosìč —
Repìč.

Prijatlù Ferdinandu Schmidu
v spominsko knjigo.

Ni mi prijetno
Nemško imé;
Srčno pa ljubim
Kranjsko srcé. —

Bog.

Kar jè, beží; al beg ni Bog,
Ki vodi vekomaj v ne-bo,
Kar je, biló, kar jè, kar bo.

Bôžje in hudičeve hiše v Ljubljani.

Bog v farnih cerkvàh v Ljubljani se hvali peterih,
Toliko tudi kosarn íma sleparski hudič:
Svet' Peter, Miklavž, Jakob nas vabijo k Bogu,
Nas Janez Krstnik, vabi Marija v nebo. —
Hiše: kazíno, redút, kolosêum, z njimi teáter
Ima strelišče hudič, svôje si cip'ce lovit'.

Napis na vélikem zvonu pri svetem Joštu.

Moj bron je najden bil v dnu mórja, ko Turčije
Kraljestvo v Héladi končàl je Navarin.
Ga kupi romar; ga Samassa v zvon prelije;
Glasim zdaj bôžjo čast iz svet'ga Jošta lin.

Nagrobni napis metêlčici.

Kdòr ne zna napisa brati,
Sèm obrne naj oči;
V njem zapisano stojí:
„Spod metêlčica leži,
Kèr ji vsi homeopáti
Niso môgli pomagáti;
B'là nje smrt je žlica kaše —
Tri molite očenaše!“

Napis na grobu Cópovem.

Jezike vse Evrope je učêne
Govoril, ki v tem tihem gróbu spi;
Umetnosti je ljubil le, 'zgubljêne
Mu b'lé so ure, ko njim služil ni;

Mladenčem v Reki, v Lvovu in v Ljubljani
Netrúden učenik je um vedril;
Akò bi daljši časi b'li mu dani,
Svoj národ s pismi bi razsvetlil bil.
Peró zastavi komaj, stare Slave
Budíti rod, — odnêse val ga Save!

Napis na Linhartovem grobu.

Stezé popustil nemškega Parnása,
Je pisal Kranja zgodbe star'ga časa.
Komú Matiček, Mic'ka, hči župana,
Ki mar mu je slovenstvo, nista znana?
Slavíle, dòkler mrtvi se zbudijo,
Domači boste ga Talíja, Klijo.

Napis na grobu Franca Juliani,
duhovnega pastirja na Šentjóški gôri, pokopanega v Šmartinu pri Kranju.

Opásal vere je orôžje
Za bôžjo čast vojščák gorèč,
Bil svítel svéčnjak cerkve bôžje
Je prid'gar, spovedník slovèč.

Da brez močí bi noč b'la huda,
Čuvàl je romarjev pastir;
Tam Bog mu daj plačilo truda
V nebesih užívat' večni mir!

Grobni napis dvema dečkoma,
ki sta hitro zapored v nežnih letih umrla.

Jasni so in srečni b'li
Nij' življênja kratki dni.
Glas zasliš'ta: „Prid'te k mêni,
Majhni vi, nezadolžêni!"
Duše nij'ne sta vesele
Repetničice razpele. —
Oča, matere očesa
Môkre gledajo v nebesa.

Zastavica.

I.

Šestéro črk je zvezanih takó,
Da če zapóred êna odletí,
Vendèr ostanek prazen glas ne bo,
Ampàk pomembo drugo zadobí:

Beseda laška je z vsemì šestémi
In taka tudi s črkami petémi,
Latinska s štirimi je, kranjska s trémi,
In z dvéma črkama je spet Kranjíca,
Pri vsèh naródih je domá samíca.

II.

Kraj je beseda s črkami šestémi,
V kter'ga hodi marsikdo s petémi,
Ki ga spoznàl boš po napeti štuli,
In da le svôjo, to neumno tuli;
Akò nadlégo mêni dela, z njim,
Kar s štir'mi črkami povem, storim;
Kar šest njih ne storí nikdár z ljudmí,
Lahkò storé v sintáksí črke tri;
Priganjam z dvema te, ak šè se trudi
Z uganko glava, samka se ti čudi.

Licova strelci.

(Körner.)

Kaj tamkaj iz gôzda se v solncu blišči?
  Šum bližej bije na všesa.
Sem dôli se v vrstah tèmnih drvi,
Pojêjo rogovi, trobenta buči,
  Da duša v prsih se stresa.
Če praša črne junake kdo,
Licova strelci silni, predrzni so to!

Kdo vidi se tèmni po hosti dirjóč,
  Kdo jaha po gôri, po griči?
Potuhnjeni pazijo celo noč,
Strel'c uka, in puša za pušo poč',
  Francoski padajo briči.
In črne strelce če praša kdo,
Licova strelci silni, predrzni so to.

Kjer grozdje se zóri, kjer Rajna šumi,
  Se vstavi trinòg za vodámi,
In rešen bit' misli, ko gróm prileti,
Se vržejo v vódo in plavajo ti
  Do njega z môčnim' rokámi.
Če praša črne plávavce kdo,
Licova strelci silni, predrzni so to.

Kaj tamkaj v dolini razlega se bòj,
  Kaj mêčev rožljanje pomeni?
Nevsmiljeni kónjiki bijejo bòj;
Uneta je próstosti iskra, in kòj
  Se vžiga v krvavem plameni.
Če praša črne kónjike kdo,
Licova strelci silni, predrzni so to.

Kdo zdiha tam, jêmlje od solnca slovó,
  Med trupli sovražnikov vmira?
Spreminja smrt lica, zapira okó,

Junaško srcé ne trepeče pred njo;
Saj próstost iz smrti izvira.
Če praša črne mrliče kdo,
Licova strelci silni, predrzni so to!

To nemških je strelcev tròp strašán,
Rabèljne zatrét in tirane.
Kdor ljubi nas, tá naj ne hod' obžal'van,
Dežéla je prósta, napočil je dan,
Rešile so smrtne jo rane.
Zato naj od vnuka do vnuka slovi:
Licova taki strelci predrzni so b'li.

Tri žêlje.

(Anastazija Zelénca.)

Ko žêlje bi veljale kàj,
Tri žêlel bi rečí:
Deklìč bel, črni pòp, konjìč
Željé bilé bi tri.

„Čemu, povej, bi bil deklìč?"
Par mêne veselí;
Ne da bi môlil, zdihovàl,
Dveh temu treba ni.

„Čemu, povej, bi bil ti pòp?“
Zavòlj lahké vestí;
Če vèčkrat sta po dva samá
Lakhò se kàj zgodí.

„Čemu, povej, bi bil konjìč?“
Da jáhal bi vse dni
Od déklice do pôpa tjè,
Od tam pred njé oči.

Parizína.

(Odlomek iz Byrona.)

1.

Je čàs, ko slavec z véj gostìh
V visôkih žvrgolí glaséh,
Je čàs priség zaljubljenìh,
Ko v vsèh besedah méd in smeh;
Zamaknjeno uhó je v sáp
Prijetnih šum in v bližnji slap.
Blišči iz róž se rôse svit,
Zvezd smeja se obraz odkrit,
Vodé višnjélši čez in čez,
Erjávši listje je dreves.

Temnôta čista polni zrak,
Svitlôba mračna, svitli mrak,
Obžári ki večerno stran,
Kedàr se vmika luni sivi dan.

2.

Vendèr ne dà b' slušála šum valov,
Prag Parizína zapustí domóv;
In da bi gledala néba svitlôbo okrog,
Po senci ponôčni ne moči si nog;
V Estove sénčnice zavetje
Ne pelje je iz róž kipeče cvetje.
Tam sluša, — al ni pesem slavčevìh
Ji mar, glasóv se nádja tak sladkìh.
Stôpnje skoz gošče temò zašumé,
Lica ji vpadejo, bije srcé. —
In glas zašeptá, kjer listje šumí,
In vzdignejo prsi, se vrne ji kri;
In zdàj — zdaj sreča ga okó,
In na kolenih zdàj leži pred njo.

3.

Kaj mar je njima vse zunaj njí',
Mar časa, njega razdrtij?
Vse nìč je firmament razpet,
Je njima nìč pod solncem svet.

In brez skrbi, ko je mrlìč,
Kar je okrog, ne čislata;
Ko b'lo bi 'zgínilo vse v nìč,
Vsak sôpe le za druzega.
V njih zdihljajih je taka slast,
Tak so globôki, da srcé
Bi nji' razd'jála njìh oblast,
Če v taki môči dàlj trpé.
Al dolg, nevarnost njima mar,
Doklèr ni pròč sladák vihar?
Kdor se ljubezni v last je dal,
Kdaj se je v taki uri bal,
Al nje kratkôte spomnil se? —
Vendèr — te ure so prešlè!
O dà so préd te sanje prèč,
Ko 'zvemo, da ne bo jih vèč!

4.

Kak dolgo jêmljejo slovó očí
Puščaje krive slasti kràj!
V obetih, v up' okó rosí,
Ko da b' razšla se zadnjič zdàj.
Objemi dolgi, zdihljaj mnog —
Ne mor'jo ustna se ločiti —
Nebó v nje licih — zdi se vbog',
Da vèč ne bo ga moč sprositi;

Poglèd zvezd, daljnih, tihih prič
Slabosti nje, v srcé jo pič'. —
Objemi dolgi, zdihljaj mnog
Iz mesta ne pusté nji' nog.
Al morebit' ni časa vèč —
V strašnì britkósti gresta prèč;
Zdaj kès je vest buditi jel,
Maščvavko hitro krivih del.

5.

V samôtno post'ljo Hugo grè
Želječ tam žêno druzega;
Dolg v mislih ôna vleže se
Na stran srcá zaúpljiv'ga.
Od sanj se žári nje obraz,
Ko dà bi bil vročine čas,
Nemirno spi. Ji vjide ime,
Ki 'z ust ne sme, doklèr je dan.
Možá zdaj stisne na srcé,
Ki bije zanj, ki šèl je stran'.
V objem' gorečem se zbudi,
Ves srečen, kèr mu v mislih ni,
Da zánj le je ta zdíhljaj sanj,
Ki blagodar sam kliče nanj.
Vesel razjoka se nad njo,
Ki v spanju ljubi ga tako.

6.

Spijočo srčno je objel,
Skrbnò besede 'z ust nje pil.
Zakaj strmiš tak bled in bel,
Ko sodnji glas bi slišal bil?
Je slišal ga, — glas bòlj strašán
Ne bo gromel mu v grob ta dan,
Ko bo zbujèn, da nič več spal,
Pred bôžjim stôlom bode stal;
Je slišal ga, — ta glas mu vmret'
Obsodil mir je na tem svet'.
Nje dolg — glas, ki ji v spanju všèl,
Sramôto njêga — je odkril.
Čigá je ime, ki čez blazíne
Šumi, ko val morjá v ježíne
Bregá valí se tjè gromèč,
S'romaka v skalo trešne znak,
Vtopí ga, da ne vstane vèč? —
Zadene dušo gróm enak.
Čigá ime je? — Húgota;
Zares nanj mislil ni, — njegà,
Ki je njegova kri, sin nje,
Ki jo ljubilo je srcé,
Sad mladih preprešernih let,
Ko B'janko je golj'fàl za cvet,
Ki ver'je, da z njo pred altar
Bo šèl, kar spolnil ni nikdar.

7.

Prijel je v nóžnicah za mèč,
Pred, ko ga snel, nazaj zagnàl,
Das' ni živeti vredna vèč,
Kak bi tak lépo reč končàl,
Smejočo v spanju jo zaklàl? —
Še vèč, on ne zbudi je clo,
Al gleda, da če se zbudi
Iz nje zamáknjenja, ji kri
Bo zmrznila, zaspala bo. — —
Temnò brli tam lampa v kot',
V soparen dêbel čêla pot.
Molčé zdaj ôna spi, al revi
So v njêga mislih šteti dnevi.

8.

In išče, najde drugi dan,
Vsak je povedati volján,
Kar slišat' rani mu srcé,
Dolg njen in Azovo gorjé.
In hišne, pred potúhljivke,
Ves dolg, sramôto, sôdbo vsò
Na njó samó izvráčajo;
Odkrijejo na tanko vse,
Resnico kar temú stori,
Pov'dò, kar vsaka govori,
Doklèr jim zmanjka, kar uhó
Mu zbada in srcé bolnó.

9.

Odlášav'c Azo ni. Vkup zbran
Je v dvorski hram obóji spòl,
Ves v Esti prvi, žlahtni stan.
On vsede se na sodni stòl,
Svet'vavci, straže so okrog,
Sta grešnika mu blizo nog,
Mladá oba, — on brez ostrog,
Brez méča, spone na rokáh —
Kak lep! da mora stati, àh!
Pred ôčem sin takó,
Ko tàm je moral Hugo stát'
In jéze sôdbo poslušát'
Očetovo ostró. —
V obrazu obupa ni sledú,
Das'ravno ni iz ust glasú.

10.

Molčé tam bleda čaka prèd
Sodnikom ôna sklep čez gréh,
Kjer préd vesel je s'jal poglèd
Nje govoreči po vrstéh
Ji streči hrepenečih móž,
Kjer žên, deklet, cvetečih róž,
B'la skrb posnemati sladké
Besede, hójo, šêgo nóš,
Vso ljubeznivost njé;

Kjer iz skrbi v očeh nje jok
Bi vzdignil bil ji tísoč rok,
Snel 'z tisoč nóžnic mêče kòj
Pripravljene vse zanjo v bòj.
Kakó se je premenil čàs!
Ob moč pokoršč'na njìh, nje ukàz, —
Molčé, nje brambe ni jim skrb,
Oči v tleh, čêlo polno grb,
Roké na križ, v obrazu led,
Na ustnih zasram'vanja sled
Sedí gospé, žlahtníkov red.
In òn, izvoljeni nje zvest,
Ki bi puščíco vzel zdaj v pest,
On, ki bi vmrl al jo otél,
Ak bil bi próst en zmígljaj cel,
On, ki ga máčehe poglèd
Je vnel, — v verigah z njo je vrèd.
Ne vid' obupa solz tol'kánj,
Ki záse mànj tekó, ko zanj.
Trepalnice, nad kterim' žíl
Se madežek višnjél je víl
Skoz belši ko snegá belóst,
Za ustna kakošna sladkost!
So zdàj b'le videti zares
Le teža, sénca nè očes;
Meglén, težák poglèd nje blag',
Oči — studên'c debelih srag.

11.

Mu solz se zanjo vlil bi tok,
Al vsèh poglèd je vanj ozrt,
Če čuti skrb, zatisne jok,
Stojí po koncu nepotrt,
In kar srcé skrivàj trpí,
Pred množico ne ostrmí;
Vendèr ne sme pogledat' je,
Dni pretečénih spomnit' se,
Dolgá ljubezni, zdanjih zvez,
Sovraštva dôbrih, ôča v jéz',
Sodbé svetá, sodbé nebés,
In nje, ah nje! — Pogledat' jìh
Ne smé nje lic kot smrt bledìh,
Skipélo bi srcé, in vès
Na dan prišèl b' obúp in kès. —

12.

„Še včeraj" — Azo zdàj začnè —
„Me žêna, sin slovíla sta,
Te sanje dávi so prešlè.
Zvečer ne bo nobénega,
Sám bom, doklèr svoj ték končam.
Naj bo, človeka ne poznam,
Ki bí, kar jaz, ne storil sam. —
Med nami zvez raztrganìh
Jaz nisem kriv. — Pustímo to;
Že čaka, Hugo, te menìh,
Potèm dolgá plačil' ostró.

Le pròč! Nebó zdaj prôsi tí,
Pred ko pripelje zvezde noč,
Poskúsi, da ti odpustí
In te odveže, če je móč. —
Na zêmlji tukaj kraja ni,
Kjer skupaj êno uro le
Bi môgla sôpsti jaz in ti.
Bog te obvár'! Ne bom jaz je,
Ti víd'la boš glavó njegà,
Ti slaba stvar! — Ne morem vèč —
Idì brezsrčna žêna prèč;
Ne jàz, tí si vmoríla ga. —
Če ta poglèd te nè vmorí,
Končal ne bom jaz tvôjih dní."

13.

Skrije Azo zdàj obraz —
Sencà se žila debelí,
Da vidi se, kak vrela kri
'Z možganov sem ter tje hiti;
Zató pripogne se en čas;
Da skril bi, kàk mu gré okó,
Trepéčo dène nanj rokó. —
Roké sin vzdigne vklenjene,
En kratek čas, on prosi, de
Bi slišal ôče ga; — molčé
Dovóli on mu prôšnje te.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg

v Ljubljani